

Vedlegg 2: Transkriberinger

Innholdsfortegnelse

Mann 1	2
Kvinne 1	7
Mann 2	14
Kvinne 2	24
Mann 3	29
Kvinne 3	35
Mann 4	42
Kvinne 4	47

Mann 1

1. Hvor viktig er naturen i din hverdag?

Den er veldig viktig. Altså, jeg vil si det at privilegiet med å bo her ute, det er jo den nydelige naturen. Som vi nyter hele tiden, og vi ønsker at han skal bli minst mulig forstyrret. Men så er det jo, så vet vi jo at vi har jo en turiststrøm som kommer, og de, ja de er interessert i landet vårt det må vi være glad for, men de må ikke, de må ikke forurene så mye, de må ikke forstyrre for mye. De må, skjønne hva slags lover og regler og kultur som gjelder i i dette her landet, du er. Det synes jeg er veldig viktig. Så skal vi ellers være vennlig med dem, og skjønne at de har lyst å feriere akkurat som vi, når vi er i utlandet. Men jeg vet jo at vi selv, når vi er i Syden, så innretter vi oss etter de reglene som er der, og forsøker å være så anonym ovenfor privatlivet hos de som bor der. Være så, så, så stille og fredelig som mulig og ikke ikke forstyrre for mye. Det er, det er, det er en regel som som alle burde følge. Så som sagt, altså naturen her ute hos oss, det er veldig viktig, for den er, den er, kanskje ikke vi som bor her skjønner hvor bra det er, for vi ser ikke skogen for bare trær antakeligvis. Tro-trolig. Så, jeg synes det at, den, de turistene som kommer til landet vårt de må respektere det og de fleste gjør det. Men de har ikke lagt godt nok til rette for at verken med toaletter og og alt sånt som de, alle folk, selvfølgelig trenger i i når du er på tur. Og det bør rettes på av, ja, myndighetene våre. Men det viser seg at at turistsjefen vår i landet er ikke ikke interessert i, for jeg, jeg synes det at det kunne ha lagtes en liten skatt i, til den billetten de kjøper. Du bor i Kina og kjøper billett til Lofoten for 30 000,- så må du kunne legge 200 kroner i fra deg som går til et, sånne ting. Det er en enkel filosofi.

→ **Ja, men når vi snakker om naturen, har du noen eksempler på altså hvorfor den er viktig akkurat for deg?** Nei det er rett og slett for mitt velbefinnende. Rett og slett. Jeg har nyttet naturen siden jeg var barn av og gått veldig mye i fjellet. Ikke akkurat sånn som i dag at absolutt alle må på den høyeste topp. Det er bare det å være ute i naturen og gå. Det, det, det er et privilegium vi må forsøke å nyte.

2. Ser du på naturen i Flakstad som en del av din identitet, altså landskapet her, ser du på det som en del av deg som person?

Ja, det vil jeg si altså. Vi er jo oppvokst med det. Og vi har, vi e jo, ja vi har jo f.eks fisket og da er du jo utrolig nært naturen og jeg blir jo aldri lei av å nyte midnattssolen. En, en måneskinnskveld som du ser de blåe fjellene. Der rett i sør, så de er blå helt. Også er det klar måne som står også de skyggene på som, då, ja nå fryser jeg på armene her. Så mye berører det oss egentlig. Og det tror jeg er for de fleste.

3. Er det noen steder i landskapet her som er spesielt viktig for deg i Flakstad?

Steder eller ...

→ **Ja plasser, er det noen?**

Nei altså jeg vil jo si at, at Fredvang det, det er her jeg hører til. Jeg er blitt en gammel ulk, og da er det klart det at når man har blitt vant til å bo her så har man ikke så lyst å dra her fra.

→ **Men er det noen steder på Fredvang igjen, som er viktig for deg? I landskapet som en tur, eller havet?**

Altså Kvalvika betyr veldig mye for meg, for der har jeg gått mye i min ungdom. Men ..

Kone: Nå er det så overbefolket.

Er det, nå er det sånn trafikk der at jeg, jeg vet at jeg har vært oppe i terrenget ved siden av den stien som går til Kvalvika. Og plukket multe og blåbær og tyttebær og, jeg hører syttende mai toget som går nedover stien der opp til kanskje 100 per dag. Og mer. Jeg vet jo ikke, jeg har ikke telt. Og da, da, da er det noe som, som stopper. Jeg har ikke vært i Kvalvika nå på lenge, lenge. Jeg vet ikke. Antakeligvis fordi at det er så fullt av folk bestandig. At jeg får ikke nyte den freden og roen som, som er ute og går i, i, i terrenget. En spesiell gang jeg var der oppe og plukket multer, så skulle jeg gå ned, men så tenkte jeg «det er så vanskelig å gå ned der som jeg kom opp, så jeg ska gå til Kvalvikstien. Og gå hjem. Da jeg var kommet inn på stien, det, det er jo litt trist å si det, men jeg må sånn «hei. Hei.» også en liten stund «hei» , så du, du har ikke følelse av at du er ute i naturen. Syns jeg illefall. Men det er jo fordi at vi er så godt vandt med å ha det fredelig å stille. Altså det, men jeg skjønner jo det at, at, at folk har lyst til å få nyte den her naturen her ute. Fordi den er jo vill. Og fin. Så, men også blir man jo selvfølgelig eldre også. Og kanskje man forandrer, man vet det at man blir ikke som som man var før. Men Kvalvika har vært et yndet sted.

→ **Ja for du nevnte at den var viktig for deg. Er det, hvorfor? Er det bær og..?**

Nei nei, det er fordi det er en kjempefin natur. Du får en sånn, sånn underlig følelse i frihet og ro og fred. Men da må jeg være alene.

4. Hvilke steder i landskapet oppfatter du er viktig for turistene i Flakstad? Steder i landskapet.

Jeg vil si det at.. Kvalvika er jo veldig viktig. Men jeg opplever jo at, at folk kommer dag etter dag etter dag med fotoapparater. Og de kommer akkurat her i portåpningen vår. Så ser de sør, også ser de det der fjellkjeden. Solbjørn og hele stasen der inne. Også, og da bli det liksom, det går ikke ann å snakke med dem. Fordi jeg, jeg prøvde å stoppe en dame i fjor. Og si det at det, det her er privat. Så tittet hun opp, også ned i apperattet igjen. Så sier jeg «stopp! Dette her er privat». Jeg sa det på engelsk til henne. Også tittet hun opp igjen og jammen gikk hun noen skritt til før hun ga seg! Da er du interessert i landskapet. Så det må være noe der med den fjellrekken der. For jeg ser det at det er den meste plassen som blir fotografert. Det er også når de går ut over moloen. Men ellers så, så vil jeg si det at

Kona: Det er jo kvalvika turistene kommer hit for.

Ja, men men..

→ **Så dere oppfatter det som viktig for dem?**

Kone: Ja det er det.

Det er vell mest derfor de kommer. Vi har jo lite rorbuer og sånt her. Det kan jo være interessant for turistene at det nå skal bygges i Korshavn. At det skal bygges noe mer, så turistene får bo noen plasser når de er her. Ellers spør de etter kafeer.

5. Hvordan oppfatter du turistenes bruk av naturen, i forhold til din egen bruk?

Jeg vil si at de er jo, de fleste er skikkelig bra turister, men jeg har jo opplevd det at midt i min bærmærk, har jeg truffet etterlatte saker (avføring), som har gjort det at jeg har snudd en 3 liters full spann med tyttbær. Og tømte den over. Jeg klarte det ikke. Vi skjønner det at folk er ute og går, og at de må ha plasser å gjøre av seg. Jeg skjønner at de kan komme i sånne situasjoner. Derfor syns jeg at myndighetene er alt for sene når det gjelder å få opp toaletter. Nå er det jo en som har kjøpt skolen. Som mener han skal starte opp en parkeringsplass, toalett og dusj. Og det syns jeg, også, en buss. Shuttlebuss. Jeg syns det er en fantastisk ordning. Hvis jeg får oppleve noe sånn når jeg er i utlandet så har jeg syntes det har vært ypperlig! Men stort sett vil jeg si at de oppfører seg pent, men når du tenker på det at.. Var det mange tusen som dro til Kvalvika? Nå siste sesongen. Har dere tallene på det? Men jeg husker ikke de tallene, men det er masse. Det er klart det at nå er de fleste fra 50 til 80 KG. De må jo slite på naturen, det er uungåelig. Vil man ha de hit må man ta følgene av det, og det har altså vært en fantastisk klopping. Det vet du. Klopping. Det syns jeg der oppe på Kollfjellet, opp mot Ryten, ypperlig altså.

Kone: De var nødt til det pga slitasjen.

Så.. Hva var spørsmålet?

→ **Hvordan oppfatter du at turistenes bruk av naturen din, i forhold til din egen bruk. Bruker dere den på samme måte?**

De følger mer turstien. Jeg følger ikke turstien. Jeg går, jeg må ha uberørt natur. Er jeg nødt til det, så gjør jeg selvfølgelig som alle andre.

Men jeg syns det at de har et, de er mer sånn at de bruker de turstiene som er. Men så var det et selskap her, et reiseselskap her, som la opp en ny rute, der oppe i Einangen.

Kone: Et Fransk selskap.

Ja, og da har de, du vet de to vannene ved Einangen. Det, midt i mellom begge de, ikke midt imellom de, men rett opp fra det første vannet du får fra Bergland. Der har de viste de vei opp igjennom. Der har de ødelagt en 15 meter. Der var det ikke sti i det hele tatt. Så de måtte ta seg for, der de selv fant for godt. Der var det helt ødelagt. Blant annet et muleområde, som jeg har plukket multer på i flere år. Så, sånn må man unngå. Men jeg tror det stoppet opp, fordi jeg syns det har begynt å gro til der igjen. Så nå går de innover de nære stiene. Der har de fått bedre opplysninger, og navigasjonsinstrument som de bruker.

6. Du nevnte b.la Kvalvika tidligere. Opplever du at det er flere mennesker nå en før på/i Kvalvika?

Ja maaaaasse.

→ **Hva føler du og tenker om det?**

Det vet jeg ikke. Vet ikke hva jeg skal si. Men jeg tror nok at de som kommer dit, det må bli en begrensning for hvor mange telt som kan settes opp b.la. Også må det være toalett forhold til de, slik at de ikke, etterlatenskapen ligger. Nå sier de som har vært nede i Kvalvika at, det ser ikke så ille ut. Det gjør ikke det. For jeg tror nok at når de er kommet seg ned stiene der, når de er kommet seg ned stien, og kommer ned på flatsanden, så er det ofte det gås mye på selve sanden. Den forandres når det er bølger og vind. Den sletter over. Jeg vet jo, jeg har opplevd Kvalvika en gang, da var jeg sjokkert. Jeg kom ned, da lå hele nedre del av sanden full av sånne tykke oljeklomper, som var maset sand inni. Som en tett ball. Det lå over hele sanden. Da tenkte jeg at der blir de liggende. Dette var et år. Neste år var jeg der igjen. Da var de borte. Forsvunnet. Hvor de har gjort av seg, det aner jeg ikke.

→ **Men for å gå litt tilbake til hva du tenker om at det er flere folk i Kvalvika, føler du noe spesielt rundt dette?**

Jeg føler økningen. Og jeg føler den. Hva skal jeg si at, jeg liker meg ikke så godt i Kvalvika. Som jeg sa istad, jeg har sluttet å gå til Kvalvika. Nå er det selvfølgelig litt alder og litt sånn, men jeg har ikke, har ikke lyst rett og slett. Så jeg tror det er fem år siden..

Kone: Men det sliter nå ned naturen selv om den er kloppet og alt mulig blir det nedslitt.

Ja, det gjør de jo. Noe blir nedslitt. Men det som er mest for meg er den ufreden. Ufreden. Du er ikke ute i naturen. Alene. Og føler det at dette er legende for sjelen. Det greier du ikke å føle. Har du gitt de kaffe? Det må dere ikke skrive. Hahahahaa. Har du gitt meg kaffe?

7. Har du endret dine bruksmønster på plasser som f.eks Kvalvika, pga turismen?

Ja.

Kone: Går ikke dit så.

Ja det kan du godt si. Ikke fordi jeg har ikke så veldig imot turismen. Men jeg føler jeg har mistet en del av det som var deilig for meg å gå ut i naturen.

Det, det. Jeg går ellers mye i Børa. Det er det fredeligste fjellet som er. Der er det nesten ikke turister. Men jeg går ikke så veldig langt til fjells nå. Men jeg syns det er deilig å være der.

→ **Så da går du heller til Børa en til Kvalvika?**

Ja. Folk tror jeg ikke går til Kvalvika lenger. De skyr det pga at det er så mye folk. Jeg var i fjor på Tosfjordtiden oppfor Forvsvatnet og plukket multer. Fant multer. Og så skulle jeg gå ned. Men da måtte jeg gå turistveien, fordi da var jeg så sliten og trøtt i føttene. Så skulle jeg gå ned den veien, gikk riktig bra, men mens jeg satt og tok kaffen. Men jeg satt der og skulle nyte den siste brødiskiven og den siste varme kaffen jeg hadde i flasken, da passerte deg meg 78 mennesker opp til Ryten.

→ **78?**

78 Mennesker. Jeg telte dem der jeg satt, du vet der det er lavest. Da så jeg de oppover stien hele veien. Du ser hele stien derfra. Og da jeg gikk ned da måtte jeg gå sånn «Hei!.. Hei!» .

Det kom en strøm med folk nedenfor der igjen. Så det er klart det sliter på naturen. Og det er klart at det forandrer litt av vår bruk av naturen. Det gjør det.

8. Har du opplevd en endring i din følelsesmessige eller emosjonelle tilknytning til f.eks Kvalvika?

Ja. Det er enkelt å greit og si ja.

Føler du at du mister noe av din lokale identitet, med at tilknytningen til Kvalvika er endret? Jeg har det jo inni meg. Men som han sa Amerikaneren «Jeg har det er oppi ræva» (peker på hode). Man har det jo i seg. Dette bilde glemmer jeg aldri.

→ **Mister du en del av deg selv?**

Ja. Mister en del. Nå vil jeg ikke sverge på at jeg ikke vil at meg en tur til Kvalvika igjen. Det tror jeg nok, når det høver og når jeg får det for meg. Når det er lenge nok siden.

9. Hvis det forekommer en ytterligere økning av turisme i Flakstad, hva tror du dette vil ha å si for lokalbefolkningens bruk og tilknytning til naturen?

Jeg føler nok den vil gå i mink litt.

Kone: De går vel ut i naturen, men ikke til Kvalvika akkurat, ikke til Ryten så mye heller.

Som jeg har sagt før. Du får et annet forhold til det. Ikke fordi, du skjønner jo godt at folk som kommer som turister har lyst å se landet vårt. Det må vi jo egentlig være glad for at de gjør. Men sånn sett, men likevel sniker det seg inn den følelsen at det er ikke det samme som det var før. Sånn føler jeg det. Men så har vi jo heldigvis fjellområder som er ubrukt. Vi holder oss jo der. F.eks nordsiden av Bergene mot Indresand. Der er det så bratt. Det tørr ikke turismene å gå. Der er flotte multeplasser. Der er det ganske uberørt

10. Sånn som situasjonen er nå, er dine forventninger til videre bruk av naturen positiv eller negativ?

Jeg er positiv på det viset at, at hvis myndighetene er med på å dekke de fasilitetene som trengs for turistene. Så er jeg ikke imot. For da har vi kommet allerede godt på vei. F.eks la oss si at vi får til skikkelig toalettforhold der inne. Akkurat der parkeringsplassen er i Tosfjorden. Skikkelige toalettforhold sånn at turistene er hjelpen på alle hvis, både kanskje også med en dusj. Så har vi gjort en masse, bare der.

Ekstra: Er det noe mer du har lyst å tilføye?

De bruker å si det ja (ler). Nei jeg har ikke mer å tilføye. Jeg ser dere har utdannet dere i den turistretningen. Jeg må si det at på f.eks Ving. De har hatt noen fantastiske jenter som har hjulpet oss på vei. Hyggelige folk. Dere er vel oppdratt til noe sånt dere også. Veldig trivelig å treffe sånne folk.

Kvinne 1

1. Hvor viktig er naturen i din hverdag?

Stort spørsmål. Ja, nei den, då kan jeg nok si at den er kjempeviktig.

Den var jo ikke så viktig før. For da var ikke naturen så viktig. Naturen har blitt viktigere for folk. Når jeg slo meg ned her på Fredvang i 85, etter å alltid å ha bodd her egentlig. Jeg var jo bare borte å tok, jeg var borte 6 år til sammen. Når jeg kom tilbake da i 85, det er.. skal vi se, 34 år siden. For da var naturen, det var bare noe man hadde rundt seg. Jeg tror ikke man reflekterte så mye over naturen. Egentlig var Fredvang da «gokk», eller Lofoten. Det var avsides. Det var ingen interesse. Det var ikke det her eksotiske romantiske. Det var så langt fra, det var bare et ikke-tema. Som man tenker på det nå. Og enda verre, ikke verre, men var det jo før. For altså, mamma og pappa, vi begynte jo så smått for 35 år siden begynte vi sånn smått å gå opp i hauene. Mamma og Pappa gikk kun i fjellet for å plukke bær eller kun for å sanke sauer. Så jeg vil si at det var noe som var begynt å skje, men veldig lite. De her gårdsveien, og alt var bare sånn, ja. Men så har jo naturen blitt viktigere og viktigere. I tråd med samfunnet. Hastigheten i samfunnet. Så er det tydelig at det er en draging tilbake til naturen. For det er der du kan finne kvile, fred og hente deg inn. Så sånnsett hvis du spør meg nå i en alder av 56 år, så er jo naturen blitt veldig viktig. For det er akkurat så at du har, du har mer behov for stillhet. Og sansene, du sanser mer ettersom årene går. Det blir vell litt mer sånn filosofisk og sånn, ja. Årene går, se på fjellene. De har Mamma og Pappa sett på, mor og far har sett på. Akkurat som kirken. Kirken har et sånn symbol for, for alle kan relatere seg til den bygningen. Liv, død, dåp og. Sånn blir det vell med naturen du, du releaterer deg mer til den fordi at, rett og slett, du skal tilbake til naturen. Det er jo en del av identiteten. Altså, vi skal tilbake til den. Jeg vet jo hvor jeg skal ligge der ute mot havet. Forhåpentligvis kjempelenge til. Ja, så naturen er jo viktig nå for dette her rekreasjons, fred og ro, ja. Få tid til å være. Istedenfor masse, men så har jo naturen også vært veldig mye «å gjøre». Dette med fjell. Tindebestigning. Det er jo en annen sak av hvor viktig naturen er for at du skal være i god form.

→ **Så det er det som har blitt viktig for deg i din hverdag?**

Ja altså akkurat nå er det både og nyte og bruke den, til rekreasjon og trening. Det er en fin måte å trene på.

2. Ser du på naturen i Flakstad som en del av din identitet? Hvem du er?

Ja. Jeg tror at man er, akkurat som naturen er litt tøff.. Med at du føler på alle de fire årstidene. Og de tøffe årstidene. Så tror jeg vi mennesker her vi blir også tøff. Det vises jo det når vi snakker med andre folk, som, som f.eks svigerfamilien til “person X” i “sted X”.

«Jeg hører det er storm hos dere?»

«Tjaaa». Altså vi er vandt til det. Også, så akkurat som vi tar været.. Det tilsier jo at vi er litt robuste. Men hvorvidt vi, det kan overføres til andre ting i livet, at akkurat som naturen gjør

oss robust, så gjør han oss robust ellers. Vi ønsker jo å tro det. Men det er jo det som er interessant, med hvor er naturen i oss? Det var jo en utfordring for “person X” også å finne ut. Og det viste seg at når jeg snakket med h*n, for å finne naturen i oss, så, det var, det er lett å snakke med folk om det. Jeg tror alle plutselig kan relatere seg, men for h*n som er i starten i “X-årene” ikke reflekterer så mye som jeg gjør. Så, mye kommer vell litt sånn med alderen. MEN, så vil jeg jo tro med det at, Lofoten er blitt så aktuell. Og naturen er blitt så, alle snakker om alle disse fjellene som går rett ned i havet. WOW. Og, strendene. Det gjør jo noe, at dere også som er ung. Får øynene opp. Og jeg tror at når jeg i 85 ikke hadde øynene opp for dette, for det var ingen som snakket om det. Nå er jo bildene av Lofoten, de er jo i alle verdenshjørner. I store magasiner. Hva sa du spørsmålet var egentlig, haha?

→ **Ser du på naturen i Flakstad som en del av din identitet? En del av deg som person?**

Ja, for at man har det jo, man kjenner det jo i sjelen sin når man har vært borte og kommer tilbake. Du kjenner det skjer noe. Så det betyr jo at, når man responserer med glede på det, Så er det jo klart at det henger litt i hopen med syken og sjelen. Og dette her med måsen, når den kommer, eller begynner å kakle på våren. Eller senvinter. Det er jo en sånn. Det er jo spor. Lydene. Ja, setter jo igang noe. Såe.. Man lever jo veldig i pakt med året. Og årstidene.

3. Hvilke steder i landskapet er viktig for deg i Flakstad? Har du noen plasser, eller som er viktig for deg?

Ja. Det er veldig, det er nok å være nærest havet.

→ **Hvorfor tror du havet er viktig for deg?**

Ja, det er et interessant spørsmål. Der tror jeg at havet er en så stor del av identiteten. Det ser vi jo også når vi reiser rundt omkring på ferie. Vi søker veldig til havet. Og sånn som “person X”, kunne ikke tenke seg til at vi skulle parkere (bo) inne i en dal eller noe sånn der.

Så, men hvordan man skal kunne forklare det der at man trekker til havet. Er det noe?

→ **Hvorfor det er viktig for deg?**

Ja hvorfor er havet viktig. Det kan være den freden som er med havet. Havet er jo ikke støy, det er jo for så vidt ikke fjellet heller. Kanskje mer fredelig med havet. Ja.

Jeg tror man detter i en slags transe. Derfor er det veldig fint å gå på Rambergsstranden. Eller sitte i fjæra. Og gjerne på plasser som man har litt røtter. Sånn som i øyan. Der som “person X” har bygd hytte. Det har blitt satt opp en ny hytte i fjæra der som han Pappa hadde naust. Så det er jo helt, altså å komme tilbake dit. Der som min slekt har vært.

→ **Så øyan har flere plasser, som er viktig for deg?**

Ja jeg vil si de plassene som man har familien, har sine røtter. Og da er det også korshavn.

For det som mine besteforeldre har vært glade i, det blir du også etter hvert glade i. Fordi at , mamma har overført, den der linken til det stedet. Selv om man ikke egentlig har hatt noe der å gjort. Men, så det er noe med røtterne. Men det er også fint å sitte oppå et fjell. Med utsikt over alt. Så, man har jo sanne yndlingsfjell.

→ **Har du ett?**

Jeg har et yndlingsfjell, og det er jo Tosfjordtinden. Jeg vet ikke om du har gått den?

Du går ikke til Ryten. Du bare går rett opp. Så går du ned på parkeringsplassen i Kvalvika. For det er veldig god utsikt der til Kvalvika. Til strømmen og borti der. Og utover. Du kan både se utover, samtidig kan du se oppover på Ryten. Da er man ikke helt oppe.

4. Hvilke steder i landskapet oppfatter du er viktig for turistene som kommer til Flakstad?

Jeg oppfatter at fjellene er viktig. De fjellene som har fått litt sånn renome. Sånn som Ryten. Og den her yttersandheia. Og nå tenker vi Flakstad. Der har vi jo de fjellene som er ti på topp. Flaksatd ti på topp. Fredvang ti på topp. Det er klart, det er noe som turistene etter hvert, de vil snappe opp fjell etter fjell. For det som vi har sett det er at stiene er blitt veldig breie og maltraktert. Til Kvalvika og til Ryten. Men så har du i Finnbyen, Vollandstinden. Det så vi også med forskrekkelse. Nå i fjorsommer, høst. At de stiene, som vi har gått, før og tenkt, turistene har enda ikke oppdaget Vollandstiden. De har hatt nok med Kvalvika. Der har de nå begynt å gådd. Der var stiene veldig, veldig stygg. Ja.. Så akkurat som vi er begynt å kloppe. Så ser jeg at snart må noen ta å starte der(Vollandstinden) borte, ellers så... Turistene vil nok ha det enkelte fjell , men jeg tror det blir flere. Også er det jo at de vil til Kvalvika til stranden.

5. Hvordan oppfatter du at turistenes bruk av natur i forhold til din egen?

Hvordan oppfatter du at deres bruk i forhold til din bruk?

Jeg tror den er ganske lik. Jeg tror de går fordi at de har lyst å gå i naturen. Også tror jeg de forventer noe i enden. Det må være noe virkelig som. Det er så mange som stopper meg på veien, hvordan de skal komme seg til Kvalvika. Det er noe, noe i enden der. Så, og det er klart, de er mer spent. De har ikke vært der. Jeg vet jo. Det er jo ikke nyhetens interesse for meg. Det blir det jo en forskjell. At, hvordan er det å gå i fjell, eller å bevege seg i naturen når du kjenner hver stein nesten. Du vet hvor stien begynner å bli våt. Du vet også de som går bare av total spenning og, jeg skjønner at det må være fint for dem. Som har hørt om den fantastiske stranden. Men så er det jo dette her, alle de som er turister, men har stor lokal innsikt. Sånne som kommer fra kanskje nabofylker, eller nabokommuner. Som har skrevet i avisene at, wow, hvor trist. Som på en måte litt, ikke mitt ståsted som er så kjent her, men allikevel så er de, de har vel, de er godt etablert i naturen, og kulturen her, og.. Så det er jo interessant og å, hvordan ser de på det som skjer, som kommer fra.. Som ikke er portugisisk eller.. De blir jo ganske fortvilt. Men så kanskje noen turister vet ikke helt hva det er de går til. For det ser du på klærne deres og utstyret. Så, sånnsett kan man tenke at, du går i naturen av helt andre hensikter enn meg. Du har ikke engang kledd deg for naturen. Så det kan man jo se noe, pluss de som tar sykler, i på den der uberørte. Der vi bare går. Hva er det for noe? Ja.. Så der er en forskjell. Og kanskje det som er at vi, har mer respekt for naturen. Nå må man ikke generalisere, men det forekommer jo... Det som vi tenker det er kanskje det at «nå skal jeg gå fra stein til stein her, akkurat her. fordi det er vått, men jeg går på steinene». Mens en turist vil kanskje tenke at «det er vått, og der er det litt tørrere gress». Så tar de sånne utenom.. Så, vi er nok litt mer opptatt av at det, man skal ikke lage de der, storstiene omkring. Jeg trår på noe som ikke setter så store spor. Så..

6. Sånn som Kvalvika og i Tosfjorden, eller, opplever du at det er flere mennesker nå enn før, på, på steder som når du går opp til Tosfjordtinden der du liker deg, føler du at det er flere?

Heldigvis har de ikke oppdaget Tosfjordtinden. Og det er nesten helt utrolig. For.. De går jo

opp til Ryten, eller omså ned til Kvalvika. Det er bare en liten dreining til venstre, så kommer du dit. Så akkurat der er de ikke. Derfor blir jeg mye å gå der. Tar den runden. Men, men der sånn.. Sånn som Ryten og Kvalvika, der vet vi jo, der er det jo enormt med folk. Det er jo derfor vi har hatt den parkeringen i, som har vært helt hinsides. Altså det er jo biler så langt øyet kan se.

→ **Hva får det deg til å tenke og føle? At det er så mye flere mennesker?**

Ja altså, du blir.. Du kan nesten ikke.. Du kan nesten ikke tro det du ser. For det er veldig rart.. Når du har bodd på et så stille sted, at det plutselig er hundrevis, tusenvis av turister. Som plutselig kommer. Det, det, det er merkelig. Og, og man skygger banen. Og bare tenker «dere må bare få gå dere ferdig». Men da er som regel sesongen over. Så.. Også er det også det at du får turister som er hele vinteren, og våren og sommeren og. Det er man jo spent på. Hvis du ikke får den pausen, for vi, vi liker jo den pausen. For å kunne ta tilbake naturen. For det er jo sånn at å gå i fjellene i kø, og må hele tiden hoppe til sides.. Øhm, da blir det ikke sånn som du tenker. Ja. Så, jeg vet ikke noe mer følelser når at man, når turistene kommer i hopetall. Øhm, for.. Ja. Nei. Det er jo sikkert mer sånn, hvis man virkelig på en måte gikk inn i det og reflekterte, så kunne det hende at man følte nervøsitet. For hva som, hvordan skal det bli? Når det er så så mange da, så så mange, så kommer de tidligere. Hvordan skal det bli? Hvor ender vi? Også blir det jo, øhm, masse snakk om det. Masse fokus. Det blir.. Ja, plutselig er det blitt på alle lepper at vi har masse turister som går i naturen og. Så det hauses jo veldig opp, men kanskje med god grunn. Ja. Så, men jeg ser jo menneske sånn at vi, vi har jo lett for å tilpasse oss, også kan ikke vi se så kjempelangt frem. Sånn at man kan jo bli litt redd. Ja rett og slett. Hvordan skal vi forholde oss? Vi har jo ikke opplevd det før. Så da må man jo se til sånn som «galoppiggen» og. Jeg så et program på TV, i.. Kanskje var det i fjor høst, om akkurat dette her. Hvordan steder skal forberede seg på turismen. Hvordan du skal legge til rette og... Også, så det blir vell sånn at du må begynne å se ut for å berge ditt eget sted. Må du søke hjelp på nesten alle plan. Ja.

7. Har du endret noen av dine bruksmønster på steder i landskapet på grunn av turismen? Sånn som til Kvalvika, der du har gått før eller?

Ja. Ja, man er nesten sluttet å gå. Ja. Eller man gir det en pause. Så, du går ikke.. Nei. Det er akkurat som på en måte det er ikke å gå, å gå til et sted som er fullt av folk. Det har man jo ikke lyst til. For det kler ikke stedet. Dermed så finner du det, du finner det andre stedet å gå. Ja. Heldigvis så er det jo.. Øhm.. Det er jo litt å ta av. Men så er det jo at det er lett å gå opp til det som er nært. For det å sette seg i bil og kjøre til et annet sted er jo litt tungvindt. Så.. nei man har nok funnet seg nye steder å gå. Sånn som nu at, jeg tenker Tosfjordtinden, den er enda fredet. Men man vet ikke. Også kanskje man vil gå før turistsesong, eller etter turistsesong. Kanskje på andre tider av døgnet kan også være. Ja.

→ **Har du et eksempel på en spesifikk hendelse som var avgjørende for deg, der du kjente at NÅ, skal ikke jeg gå her mer? Eller at det fikk den endringen, som gjorde at du endret.**

Ja, altså, ikke hendelse, men når du ser at stiene er stygge, så, så tenker du at dette her er ikke noe fint tur å gå. Selv om at du kommer deg opp, så er det altså, å gå i gjørme. Så, det gjør jo

sånn at man innstiller noen turer. Og, også er det dette her synet av mange biler kan få meg til å tenke at... Synet av en stor parkering, altså.. Parkering med masse biler, kan jeg tenke at «vet du hva.. Nei dette her». Hvis man skal tenke at man bruker naturen til rekreasjon, for å.. Så, så går du ikke til Kvalvika når du ser at parkeringsplassen er full. Så det, det virker avskrekkende.

→ **Det er det det får deg til å føle?**

Ja, det blir avskrekkende og.. Ja. Men det er ikke fordi, det er ikke for folket som sådan, for at... Øhm.. Det er hyggelig å, det er hyggelig å dele naturen med andre, men.. Øhm, men det blir så stor størrelsesorden. Ja. For man tenker jo ikke at man skal ha det alene, det vil jo.. Det har man jo ikke rett til. Mene, og sånn som e sa til dere i går, dette her med å plukke bær. Børa har jo vært et område, som det er lett å plukke bær. Men, den kjærringløypa som går bak huset mitt og opp, der er veldig.. Det går store grupper med turister. Særlig Franske som, som.. Ja, store. Store gruppe og. Da tenker jeg at den bæra, som er akkurat sånn og sånn. Nei. Så, da tar man andre jaktmarker.

8. Opplever du en endring i følelsesmessig eller emosjonell tilknytning til disse stedene? I landskapet.

Ja. Det er, det er faktisk et veldig godt spørsmål. Og ikke et spørsmål som ikke er vanskelig å svare på, fordi at.. Det gjør det med at man føler det at man litt «mister» de stedene. Fordi at man er redd for hvordan disse stedene blir å se ut. Jeg var jo på.. øhm.. Vi har "X", så vi lå i telt i Kvalvika for kanskje fem år siden. Det var så masse sånn, det va så masse bak steiner. Så masse do. At du vil jo ikke tenke, altså vi har bære tenkt «aldri mer blir vi å ligge i telt der». Så, ja.

→ **Har det gjort noe med din emosjonelle og følelsesmessige tilknytning til Kvalvika?**

Ja. Jeg vil jo tro at når vi føler at de stedene som har vært våre rekreasjonssteder. Steder som vi har vært glade i fra barndommen. Når de stedene på en måte blir okkupert, eller at de blir tilgriset, så er det trist. Øhm.. Ja. Så man kan bli trist, og man kan bli litt nervøs for hvordan, hvordan skal det bli. Og det er vel noe sånn når landskapet forandrer seg. Det er jo, det vet man jo hele tiden så reguleres, det blir jordet, det blir bygget på marker. Når folk mister det som var dine røtter, så, så følger den identiteten som er dannet igjennom det, som du har fått hos dine foreldere. Når de blir forandret, så forandres identiteten din. Eller den får seg noen sånn, den blir «råkket», råkket i fundamentet. Så det vil jeg jo tro at sånn som også når du kommer tilbake, jo eldre du blir og kommer tilbake, så mmmmmmh. «Uff, jeg husker når vi var små». Så finner du kanskje ikke den plassen igjen. Det går ikke ann å.. altså. Det er helt grodd igjen av busker eller. Så.. Og da kan man bli litt sånn «åååh...». Også har kanskje det ting man har lyst å overføre til sine unger: «Koom, nu ska.. ska..» som som nå er jeg blitt bestemor «nå skal jeg ta dere med, nå skal vi sykle dit» så finner man ikke.. Nei.. nei, her var det nå.. Her er det bare telt, eller her står det bare biler parkert eller.. Nei vi må gå lengre eller i.. ja.

→ **Føler du da at du mister en del av din lokale identitet, med at tilknytningen til noen av stedene er endret?**

Ikke enda. Nei. Du kan.. Du kan.. Altså hvis man tenker at akkurat det her som er veldig rart at det kommer så mange turister overalt. Altså både noen som skal ut på havet og alle disse rorbuene og sjøhusene og alt blir fullt av turister. Det er rart og bo på en.. Da føler du det på

en sånn planet som, som alle kommer til. Og bare, setter seg ned som en suggekopper. Og, og det man ser da er jo bare det at man trekker seg litt tilbake. Når, når f.eks når du skal til Leknes når det er sommer og du vet det er veldig stor trafikk av turister som kjører sakte. Du må beregne bedre tid, så du må begynne å tenke i litt andre baner. I det daglige. Og.. Vi må på en måte kanskje kan se det at vi må kjempe om plassen. Og det, de lettvindte plassene. Ehm, sånn som hvis du skal til Reine på Cafe. Du må kjempe om stolen eller for.. Mh, så det gjør jo at man kanskje får et litt annet bevegelsesmønster. Og at man trekker seg litt tilbake i den travleste tiden. Så.. Man hører jo på folk at de sier «nei ikke nå, og ikke nå». H*n “X”, min “X” i “X”, som har kjøpt hus.. Mitt barndomshjem. H*n sier h*n lurur på om h*n skal orke å komme hit. H*n er veldig patriot og glad i.. Men h*n lurur på om «skal jeg.. skal jeg orske å komme hit i Juli eller? Skal jeg heller vente til..?» Det syns jo jeg et trist! At folk skygger litt banen. Og, så tenker jeg, man må jo ikke overdrive heller. Man må jo bare prøve, for , vi må bare prøve å tilpasse oss. Det ser jeg jo. Vi kan ikke bare stikke hode som en struts og.. Bare tenke at «jeg trives ikke, oj oj». Vi må jo finne ut av det. MEN, at det er noe her hvor vi er litt spente vi som bor her, og skal leve og jobbe her og, så er man.. Ja det er akkurat som man føler man har fått en case som vi må forholde oss til. Så noe er det nok man spekulerer på. Ja. På godt og ondt.

→ **Så du føler ikke du har mistet en del av deg selv med den følelsesmessige endringen i tilknytning eller?**

Nei. Ikke enda sånn som det har vært her. For jeg tror vi bare har hatt de to siste årene at vi har fått sjokk. Ehm.. Så litt for tidlig at dette her med å, at man skal miste litt av sin identitet. Det tar nok litt tid. Men at man kan føle.. Hvis man følte at.. At man var en del av noe rent, som Lofoten var før. Rent, ubrukt, kun brukt til jobb. Jordene kun brukt til jobb, fjellene KUN brukt til bær, sauer. Havet, KUN brukt brukt for å få opp den fisken man trengte. Også nå er det konversialisert. Eh.. Så det er klart å bo i en, i et sånn landskap. Ehm, hvor det gjøres en sånn dreining, fra primæryrke til sekundær.. ja. Ehm, det kan nok skape som jeg snakket med dere i går om, denne nyromantikken. Du får en sånn fremmedfølelse til eget sted. For det er noe som er kommet veldig nært, og ting brukes på en annen måte. Så, det er et, egentlig et viktig stikkord det med at du kan få en fremmedfølelse i ditt eget hjem. Ja. For at vi menneske er sånn at vi skal jo forstå dette her og vi skal forholde oss til det. Og.. Det.. Det skal observeres og det skal synke inn, og vi skal. Så mens denne her prosessen skjer inne i oss, så tror jeg vi er litt sånn «Hæ?». Vi er både stolt «ååh, de kommer» men «ååh..». Så vi står sånn, kanskje litt handlingslammet, kan vi også bli. «What?»

→ **For du føler ikke tap av identitet, men du føler likevel på en måte fremmedfølelse?**

Ja. Ja for at man kan si at identiteten kan bli litt i bevegelse. At han, at han, at dette her, at han er på en måte, kan dreie seg mot, eller.. Så spørsmålet er «mister man noe?». Du mister i alle fall den du hadde. Noe av den gode gamle. Også.. Ja.. Nei det er jo litt vanskelig. Men jeg tror nok i det mennesket blir urolig. Og i det du begynner å føle ett eller annet, så er det identiteten din. For det er jo den som er deg. Og det er den som er livet, du lever jo livet etter sånn som, identiteten. Så det.. Jeg vil jo tro at den, den, den blir satt på prøve.

9. Hvis det forekommer en ytterligere økning av turismer i Flakstad Kommune, hva tror du dette vil ha å si for lokalbefolkningen sin bruk og tilknytning da, til naturen?

Ehm.. Jeg tror det vil føre til det jeg har snakket om nå. At det vil bare komme i økende grad. Altså, noen vil jo sikkert se på det å være, ehm, den tilpassningsdyktig og finne ut av det og gjerne ta imot med åpne armer og.. Men.... Ja altså, det er litt usikkert om hvordan retning, om at det blir positivt og negativt eller bare negativt. Det.. Ja.. Kanskje noen andre intervjuobjekt kan svare mer tydelig på det.

→ **Nei det er bare hva man tenker om det og tror det vil ha for lokalbefolkningen sin bruk og tilknytning, hvis det blir en økning av turister i de landskapene som har betydning for oss.**

Nei jeg tenker... Det første som jeg tenker på da er at vi blir å trekke oss litt mer tilbake. For det at vi er heller ikke vant til å bruke naturen sammen med så store grupper. Det er ikke noe som.. Ehm.. kanskje det er folk i andre land. Kanskje i Frankrike at de er vant, eller at folk.. Vi er vell kanskje litt mer.. Ehh.. Skal ikke si «sær» for at.. Men vi er vant til å være alene. Folk har bodd sånn i Lofoten. I små bygder, og gjerne bare i et hus her og der. Så det er noe vi har i blodet og i røttene våre. Så dermed tror jeg ikke, selv om mennesket er flokkdyr, så tror jeg ikke vi her, er så forferdelige flokkdyr. Man sier jo det, men kanskje det har vært sagt om alle, men nordmannen generelt at, når vi går på tur så sitter vi oss alltid en plass der vi ikke bli sett, der det ikke er noen andre. Så kanskje det, det kan være noe som godt ligg i den norske identiteten. For vi har mye natur og masse griskrente. Det er ikke noe som bare kjennetegner oss. Ja for at det er jo: Hvordan er vi som folk? Hvis vi tenker, det norske folk. Men der er vi vell ikke så ulik.

→ **Men hvis du tror en konsekvens blir at lokalbefolkningen trekkes tilbake, hva tror du man sitter å føler på da? Hva ville du følt på da?**

Ja, du vil jo føle et tap. Det, det vil du føle. Ubetinget, et tap. Fordi at man er så i pakt med naturen og årstidene. Og også bor på en sånn plass hvor du høster naturen selv om at det er.. Ja. At det er mindre fiskere og mindre bønder, men det er det som er vår natur. Så. Ja.

→ **Du sa b.la at havet var veldig viktig for deg. La oss si det hadde blitt en økning av turisme på havet? Hva..**

Der er det jo egentlig. Der er det jo størst plass. Heheh. Men kanskje de som.. Hahhha. Nei man har vell ikke.. Jeg har jo ikke sikkert kommet til å merket så mye til de om de hadde vært i båter og rundt omkring. Men man har jo generelt dette forurensningsproblemet. Og vi har jo, det er jo mye i fjæra rundt omkring som kommer i fra havet. Så akkurat dette her med forsøpling både til lands og til vanns. Ja. Det her med å beholde naturen ren. Så det er man jo spent på. I fjor, så tok jeg jo en egen sånn rydde.. Tok jeg og Kristian å jogget liksom forbi opp til Hella, også tok, så ha vi poser også gikk vi tilbake. Og da ryddet vi jo opp etter turistene. Fordi at jeg syns at, jeg liker å gå innover den veien. Og da bare se sånne våtservietter og.. Ja. Såe.. Ja.

10. Men sånn som situasjonen er nå, er dine forventninger til videre bruk av naturen positiv eller negativ?

Han er nok negativ.

→ **Hvorfor?**

Jo det har med dette her at du vet ikke om at, per nå har vi ikke fått hjelp til å regulere. Ja. Det er akkurat dette her, når de kommer for, dette her med parkering, toalettforhold, søppel. Ja. Også trafikkale forhold. Det ser vi jo allerede nå med vinterturismen.

Og kanskje før så kunne du slippe ungene litt ut og si.. Altså nå er det jo så masse turister som ikke har også forståelse for våre veier. Så.. Det er klart med, det, tursitene kommer jo hit i biler. Det er jo.. Det er jo en økt trafikk. Mens man før kunne gå stilt og rolig her på veiene. Men så, du må til sides hele tiden og stoppe opp og. Så.. Så den rekreasjonen du før kunne funnet, bare med å gå der ifra og til Yttresand. Den, den er ikke lengre så lett å få tak i. På grunn av trafikk. Man føler man at man har måttet vike litt. Man må gi litt plass og, ja.

→ **Det at man ikke får den rekreasjonen lengre, hva tror du det har å si? Ivertfall for deg?**

Ja, nei det blir jo sånn at du må prøve finne noen andre plasser. Man må, det er enda litt natur igjen. Så man blir nok å trekke dit. Men jeg tror enda at man skal klare å finne.. Ja.. Pga mangfoldet her så skal du nok klare å finne.. Men i og med at man ser at de brer seg utover et større og større område så er det jo bare et tidsspørsmål før at... Nei altså, så spør det jo om man kan, om at turisme, om at man kan om at man klarer å leve side om side sånn som.. Det, nei. Det, det tror jeg ikke. Det.. Jeg tror det blir en forandring. Lofoten er nå eksponert for noe. Og at jeg tror nok at vår identitet.. men hvilken vei den går, nå er det moderne tider. Og man blir litt nostalgisk. At det blir «når Mamma var liten». «Tro når Mor var liten». Og at, ja.. Da kan man si «hva blir identiteten til dem som vokser opp nå ?». Ja, blir den..? De som.. Men de vil jo syns at dette her, det som de, jeg tenker på tiendeklassingene våre. De vil sikkert syns at «jammen, ja jeg hører dere si det er mye tursiter her. De har ikke vært her før, men ja, ok». Det skulle vært interessant og hørt hva de sa. Om de også føler at allerede i en alder av 15, om de begynner å føle at «åj, nei. Dette liker jeg ikke». Det kunne jo vært artig å spurt dem.

Mann 2

1. Hvor viktig er naturen i din hverdag?

For meg er naturen viktig. Han er blitt mye viktigere med årene, etter hvert som jeg har blitt eldre. Så, bruker man jo naturen på en annen måte. Naturen, jeg går jo masse på tur og naturen er viktig for meg.

→ **Hvorfor tror du den er viktig?**

Han er viktig for at naturen er jo på en måte, når man går ut i naturen så er det en slags.. Det er jo en slags.. Ja hva skal man si. Det er.. Jeg kjenner jo når jeg går ut i naturen at det gir meg noe. Det gir meg ikke bare en tur, men det gir også noe for det mentale helsen. Det gir også noe for måten man er på. Så naturen er viktig, og jeg tror jeg bruker naturen i Lofoten akkurat som vi burde bruke den. Syns jeg selv. Ja. Så, ja. Det er.. Ja.

→ **Så den er viktig for sånn rekreasjon og, litt sånn?**

Ja. Den blir jo det. Når du går på tur så er det jo alle de der tingene ligger jo i. Og, det er uansett om jeg går på tur på sommeren. Men jeg bruker jo naturen mer på sommer og vår og

høst enn jeg gjør på vinteren. Da er jo jeg fisker og da er det jo liksom ikke.. Da bruker jeg naturen på en annen måte. Da bruker jeg jo, da høster jeg jo naturen. Som er jobben min. Så du kan jo godt si at sånn sett så bruker man naturen hele året. Men det er jo leveveien vår, det er jo fiske. Da høster man jo av naturen og resten av året så bruker man naturen for.. Ja. Rekreasjon og.

→ **Plukker du bær?**

Jeg er jo Fredvangs beste bærplukker. Herregud. Visste du ikke det? Hahah.

Ja jeg plukker mye bær. Nå er det et helt arbeid for jeg skal prøve å få ungene mine til å bli glad i å plukke bær. Det er bare et sånt arbeid. Så prøver jeg sånn å være litt smidig. Jeg kan ikke bare si sånn «Nå skal vi dra å plukke bær, og vi trenger å få bær i fryseboksen». Nei jeg må gjøre det til en sånn morsom ting. Vi skal dra på en tur der, også må jeg legge inn andre elementer. Først skal vi ha litt pause der med litt godteri, og så vet jeg av en veldig god bærplass. Så lager jeg en sånn liten ting av det. Men nå får jeg de med på en bærtur. Men å få de med på en fjelltur, nå, de er tolv og fjorten. Det, Det har jeg lagt merke til at det blir vanskelig. Hahahah.

2. Ser du på naturen i Flakstad som en del av din identitet eller? En del av den du er som person?

Hm. Det var et vanskelig spørsmål.

Nei jeg tror ikke. Nei jeg tenker ikke på det sånn. Det tror jeg ikke.

→ **Så du ser ikke på den.. F.eks når du drar, reiser en plass og presentere deg selv. Sier du sånn. Hvor du er fra osv?**

Jo ja, det er jo med stolthet. Ja det kan man godt si. Med stolthet. Når man kommer andre plasser så er det jo litt morsomt å fortelle at man er i fra Lofoten. Alle er litt sånn nyskjerrige med en gang. Det kan godt være litt sånn. At man er jo egentlig litt sånn stolt der man kommer fra. Hvis du treffer et menneske fra Halden f.eks, uansett plass, så hvis du begynner å prate om hvor du er ifra, så ender du opp med å prate om Lofoten. Altså, det blir jo nesten sånn. Du kan godt si det sånn at det er jo litt der. Mhm.

3. Men hvilke steder i landskapet er viktig for deg i Flakstad Kommune? Har du noen som er nærmere deg enn andre?

Steder, tenker du på sånn i naturen altså? Plassa?

→ **Det kan være i landskapet, det kan være fjæra, det kan være havet, det kan være Kvalvika.**

Ja, sånn ja. Jo altså, alt som har med havet å gjøre. Og når jeg drar ut med en småbåten eller sånn, så er det jo klart at det er der jeg føler meg hjemme. Jeg er jo så kjent. Jeg er jo lommekjent her ute i skjærgården. Jeg kan jo hver en stein og hver en grunne og.. Så det er klart, der, det er jo det som ligger meg nærmest. Men samtidig så er jo jeg alltid vært glad i å gå i fjellet. Og jeg er jo blitt inspirert av foreldrene mine til å være på tur. Så jeg føler ikke, jeg føler egentlig det med det meste. Som vi har rundt oss her. Men kanskje aller mest liksom det som har med havet å gjøre. Hvis noen skal komme å, for, eller noen skal komme å lure på noe rundt omkring her, så er jo jeg mest kjente. Kanskje jeg er, jeg har mest kunnskaper om skjærgården vår og havene utenfor. Så der sitter jeg jo med mye kunnskap, føler jeg jo selv, sant? Uten at jeg går å tenker på det at jeg er så kunnskapsrik eller noe sånt, det er jo ikke det.

Men altså, jeg vet jo mye om det. Det er jo bare fordi at, jeg har holdt på med dette hele mitt liv. Hvis noen kommer med et sånt rart spørsmål til meg om «hvordan det ser ut her på yttersiden?». Så, kan jo jeg, jeg har jo et kart i hode. Jeg vet nøyaktig hvordan det ser ut. Ikke bare, nært land, men også ganske langt ut i havet. Det ligger mye informasjon der. Jeg har holdt på med dette siden jeg var bare guttunge. Så, jeg legger jo merke til ting i naturen. Hvis jeg plutselig ser noe som har forandret seg. Hvorfor er den..? Er det en stein som er borte? Sånn som ingen andre kommer til å legge merke til fordi jeg ser liksom så forbi her så mye. Så plutselig så ser jeg «der er den steinen.. To tre.. Det har det gått et ras der». Sant. Jeg sitter med en masse. Jeg ser jo med en gang hvis det er noe som forandrer seg. Jeg er så kjent. Akkurat som du kommer hjem i leiligheten din i Oslo, og plutselig er det noen som har tatt en krushund, eller et eller annet som er borte. Så vil du legge merke til det. Sånn vil det være for meg i naturen her på.. i Skjærgården og rundt og utenfor Lofoten her. Jeg vil komme å legge merke til det. Så er jeg jo glad i disse plassene som vi har de her fine fjellturene vi har. Men jeg er jo ikke så glad i de som jeg var før. På grunn av at det er blitt så mye turister. For Kvalvika f.eks, jeg gikk jo bestandig i påsken til Kvalvika før. Det har jeg gjort i mange år. Jeg og “person X” var også en tur for noen år siden. Og da husker jeg, i påsken, det var sikkert en sånn sen påske. For vi var ferdig med fiske og alt. Jeg pakket bagger, hadde kvikkklunsj med meg og kaffe og, “person X” gikk med. Vi gikk til Kvalvika. Det var kun meg og han i Kvalvika. Satt der nede. Nå å gå til Kvalvika i påsken, da er du ikke alene. Nei. Og jeg trenger ikke være alene når jeg skal være i Kvalvika. Men jeg vil ikke gå i køer. Kø.. Det syns ikke jeg.. Da mister det sin sjarm. Det mister sin sjarm for oss som bor her. Men det mister ikke sin sjarm for de som kommer fra andre plasser også. De syns det er helt ok. Men Kvalvika.. Vi har et sånn bilde av Kvalvika, når vi vokste opp her og sånn som det var før. Og det var, det var, det var vår egen strand på en måte. DET har mistet sin sjarm. Så nå om jeg skal gå til Kvalvika, så må jeg velge en tid på året der at det ikke er sånn. Men jeg har gått til Kvalvika også nå under turismen også. Bare for å se. Jeg har hørt så mye rykter om at det var så mye søppel i fjellet også, men jeg så ikke et søppel. Jeg gikk en runde. Avsporer nå. Men jeg gikk en runde som jeg bruker å gå. Da går du opp her på Yttersand, så går du ned i Stokkvika. Går opp Stokkvikdalen. Opp i fra lilleskarura og opp på Ryten. Fra Ryten og ned til Forsvannet også ned til Kvalvika. Og så opp Kvalvika og tilbake. Det jeg så på hele turen var en tomflaske. Og litt sånn der toalettpapir bak en stein bak der sånn. På den lange turen. Det er en hel dagstur. Og da tenkte jeg med meg selv, da var vi godt ute i turistsesongen, da tenkte jeg med meg selv «det er ikke.. De som går i fjellet og benytter seg av naturen de tar søplet med seg». Problemet er bare det at, når de kommer ned med søplet, fra fjellet, må de ha en plass å gjøre av det. Det er det som har vært det største problemet. Så har de bare satt det.. De kan ta med seg søppelet ned også har de satt det nede på rasteplassen utfor en sånn liten søppeldunk. Også tar fuglene å sprer det utover også. Og det er jo ikke turistene sin feil.

→ **Så Kvalvika har vært en viktig plass?**

Ja. Kvalvika har kanskje vært en sånn barndomsminne som ligger der. Moholmene som ligger utenfor her. Der har du sikkert vært? Moholmen blir rett utfor Mullstua. Moholmene, det er litt vanskelig å komme seg inn der. Du må vite hvor du skal gå. Masse tang og tare. Så kommer du inn mellom holmene. Så er det en sånn trang passasje. Så kommer du inn i en sånn liten oase der. Der er det et enormt fugleliv. Her bor fuglen. Her er dens lille perle. Når

du kommer inn så blir det plutselig dypt der. Så kan du legge båten inntil. Og gå på land på Moholmen. Jeg har tatt jentene mine med dit mange ganger.

→ **Så havet og Kvalvika er liksom der du føler de stedene er viktig for deg i landskapet?**

Havet, Kvalvika og fjellene vi har rundt oss her. Jeg er jo på de fleste toppene hver sommer. Akkurat samme topper. Men jeg går jo på disse toppene som vi har rundt her. Aller mest går jeg på Molltinden. Jeg tror jeg var over 20 turer på Molltiden i fjor sommer. Ja. Det tror jeg. For det er så fint å gå der, for her på Fredvang går solen ned ut på kvelden. Hvis jeg kommer fra arbeid sent, så ser jeg bare den solen som, om du går opp til klokken tolv om natten, så får du solen. Da sitter du på toppen der og har solen. Så det blir en sånn tur som jeg har gått mye de siste årene. Men.. Ja. Det som er viktig, det blir fjell og havet. Når vi skal på tur så blir det enten en båttur eller så blir det fjellet. Ja.

4. Hvilke steder i landskapet oppfatter du er viktig for turistene som kommer hit til Flakstad kommune?

Turistene er jo opptatt av det som de har på en måte lest på nettet. Før de kommer hit. De har på en måte, jeg føler at turistene har satt seg en sånn rute. Jeg prater jo med turistene når jeg treffer de på fjellet, så kommer de med masse spørsmål også. Og de har de kjente holdepunktene. De har Kvalvika, de har reinebringen, de har.. masse sånne toppturer som de er, som er kjent. Det skal de på. Også har de også sånne her.. Mange av de jeg prater med de har en sånn, den dagen skal de dit, neste dag skal de ta to topper. Da skal de f.eks ta Vollandstinden og så skal de ta Reinebringen. De har en sånn plan på det at, der. Her tror jeg, akkurat som når vi skal til syden, så sitter vi, vi skal dra dit og være to dager der, så skal vi dra dit, og. Jeg er imponert over, for noen kunnskaper de allerede har hentet inn før de kommer hit. De kan prate om mange stedsnavn rundt omkring her som, som ikke jeg trodde de, de har satt seg inn i dette her. De har allerede innhentet masse informasjon. Det er sånn der, jeg blir fasinert over også, for vi er så.. Plutselig blir det en sånn godværsdag her i, her i Lofoten, også vrirler det av folk. De leser værmeldingene, de følger med på nettet, de er oppdatert på alt. Og plutselig er det bare sånn der, det er kø. Det har vært sånn parkering her oppe. Så uten at jeg har.. Det er ikke hver dag jeg ser værmeldingen hvis ikke vi er på havet. Men jeg er bare så imponert over hvor de er på plass, akkurat når det er en sånn toppdag. Nydelig vær. De følger med på vindretninger. Og da kan det være fint å gå dit og.. Så turistene, de sitter med utrolig med informasjon før de kommer til sitt reisemål. Så det er liksom, men det det, jeg tror kanskje de er, den turist som ikke har vært i Lofoten før, han har allerede lest seg opp på forskjellige mål. Mens de som kommer år etter år de er interessert i litt mer sånn nye utfordringer. For du møter jo også turister på sånne plasser som jeg trodde bare jeg og noen av lokalbefolkningen visste om. Plutselig så er de der. Så da har de spurt seg fra, så har de funnet ut at.. For da har de kanskje vært på mange topper, også har de lyst og finne en ny tur. Så, de sitter med masse informasjon. Det er jo på nettet de må hente det. Og kanskje andre som har erfaringer som har vært i Lofoten, og de prater med folk. Hvordan er Kvalvika blitt så stor? Det er jo via, altså, du vet de nord for sola guttene som bodde i Kvalvika?

→ **Nei.**

Nei, han, de heter, hva heter de, han heter jo.. Ehm.. Han bor nå borti Kabelvåg. Han heter jo.. De har jo gått på skole.. Jeg tror de traff hverandre på en folkehøyskole eller noe sånn der

Plutselig fant de ut at de skulle overvintre, i Kvalvika. Det er jo.. Det står jo liksom ut imot Vest, ut imot villhavet her. Det er utrolig mye dårlig vær. Men de kom dit på sommeren, eller sånn sent på sommeren tror jeg det var. Også bare bygde de opp en liten sånn her hytte. En hobbithytte. Med en rund dør. Og der, der ble de. Så dro de på butikkene på Leknes og fikk tak i sånn gratismat og.. Og der var de, overvintret de. De var altså fra sommeren og helt til våren. Det er det et program om. Jeg tror kanskje det kan ligge inne på NRK.no. Det må du se. Det er utrolig kult. Så er det to veldig stilige karer.

5. Hvordan oppfatter du at turistene sin bruk av naturen er i forhold til din egen?

Bruker dere den på samme vis?

Hm. Ja, egentlig så gjør vi jo det. Det tror jeg egentlig. Hvis du tar en helt vanlig turist som.. Som kommer hit, så kanskje, så drar vi jo på mange av de samme turene. Vi gjør jo egentlig det.

→ Har dere samme formål på en måte?

Jeg tror nesten en turist setter ENDA mer pris på det. Enn jeg gjør. Ja jeg tror det. Jeg kommer jo opp, også vet jeg jo hva jeg ser. Jeg vet jo hva jeg blir å se. Men jeg er jo, selv etter å ha bodd her i 42 år snart, så har jeg jo, jeg er jo glad for å se det. Men jeg tror turist... Jeg tror vi bruker naturen omentrent likt. De fleste turistene har respekt for naturen. Hvis ikke så ville vi funnet mer søppel i, oppe i naturen. Jeg reagerer jo på det, og det gjør jo dere også, hvis dere går i naturen og ser.. Men det gjør de ikke. De som er glad i naturen, de hiver ikke søppel i naturen. Og de fleste som går i Lofotfjellene, de.. Dee.. De vil at det skal være også sånn neste gang de kommer. Det tror jeg. Jeg tror egentlig at, at jeg tror en turist går.. Jeg, jeg kanskje bruker det kanskje også litt mer sånn for trening. Sant. Mens en turist som kommer hit, kommer ikke hit for å trene. Men jeg går jo også for å holde meg i form. Ikke bare for å.. Når jeg går opp på Molltinden for tyvende gang, så vet jeg jo hvordan det ser ut der. Men jeg liker jo utsikt, og jeg synes det er fantastisk flott. Men også for å liksom.. Det er litt sånn trenings.. Jeg har det kanskje litt mer i tankene enn en turist. Men det tror jeg faktisk det er det eneste. Faktisk. Så tror jeg vi gjør det for det samme..Eh, ja.

6. Opplever du at det er flere mennesker nå enn før, på f.eks steder som Kvalvika eller Moltinden, eller i/på havet?

Ja. Det oppleves jo sånn at det ikke bare er mer altså, det oppleves så at det blir.. Altså mye, mye mer hvert eneste år. Og det, det er på.. Det er ikke bare.. Ja det er i fjellene, men også på havet. Sånn som.. Før når man, når vi hadde sånn gåsejakt på Fredvang, ikke sant, så dro vi rundt å skjøt gås her. Nå, må du tenke deg NØYE om. Jakten starter i August. Det er ikke bare-bare å gå på gåsjakt lengre, for gåsa trekker ned til..Til.. Hun føler seg beskyttet så hun trekker ned til, kan du si, litt nærmere nærmiljøet her. Litt rundt husene, bare sånn litt bak husene også. Hun er ikke sånn at hun er oppe på fjellene eller sånn langt i fra, hun er liksom her. Her føler hun seg tryggere. Og jo nærmere husene du er.. Så, jo mer føler hun seg trygg. Så du kan nesten ikke gå på gåsjakt i August i Lofoten, med den turismen som vi har nå. For

du ve.. Gåsen skal du skyte med en riffel eller en salong hvor du må planelegge hvert eneste skudd. Men her vet du det ikke. Plutselig altså, skal du skyte en gås så.. Enten er det en mann i en kajakk rett utfor skjærgården eller så er det noen som er og dykker. Og snorkler. Eller så er det noen som bare går en tur på en sånn plass som du ikke kunne tenkt deg til at det var folk. For folk, de turistene, de går jo sånn, sånn.. Det er sånne ting som, som.. Det er litt sånn rart det. At vi.. Det kan du ikke gjøre lengre. Og folk.. Ja.. Det er jo.. Hvis jeg skal ta fra jeg var ung. Så er det jo ENORMT. Vi var jo sånn at vi spærret opp øynene, når vi så, når vi traff turister før når vi var små. Men da var det jo ikke bruer, da var det ferge. Men nå er det sånne.. Nå er man blitt vant med det. Også når du kjører bil. Imellom.. Hvis jeg skal en tur til Ramberg. Så, så.. Husker jeg før kunne man bli litt sånn irritert ved å bli liggende bak en bobil. Nå legger du deg bare bak en bobil og du orker ikke å tenke på å kjøre forbi han. For da dukker det jo opp en ny bobil. Du venner deg til det. Så du.. Så nå kjører jeg i 60km/t. Du kommer deg ikke fortere enn 60km/t i Lofoten midt på sommeren uansett. Det må være.. Da må du kjøre på natten eller tidlig på morgenen. Ellers på dagen så er det bare.. Men at det blir mer.. Jeg har ikke peiling på tallene, men man ser jo hva de snakker om i Kvalvika. Og.. Kvalvika er vell kanskje en god indikasjon på hvordan det er litt resten av Lofoten. På de her populære plassene. Det går vell opp og opp og opp.

→ **Jeg hørte på en godværsdag opp til Ryten var det 5000 på det meste. På en dag.**

For da hadde de satt en sånn sensor der eller hva det var for noe.

→ **Den klarte ikke telle alle eller noe sånt?**

Så det har sikkert vært flere. For det er mange veier opp til Kval.. Opp til Ryten. Og det verste av alt, turistene vet om det. De kan finne på å gå til Ryten på alle de plassene som vi kjenner til. De finner frem.

→ **Men følte du også at det var kommet flere mennesker på havet også?**

Ja,ja,ja. Det er det jo. Men, det er.. På havet er det jo.. Det er jo hele tiden økende denne fisketurismen. Det popper jo opp nye sånne «fishing village..» hele tiden nå. Og de, de begynte med to båter. Nå har de jo kanskje to flytebrygger full av båter. Så, når vi fisker nå.. Nå fisker jo vi noen, kanskje en måned, halvannet her om sommeren. Og da ser du jo det at det er båter på havet hele tiden. Så det er jo økende.

→ **Hva føler du og tenker om at du ser at på plasser er det mer folk nå enn det var før?**

Jeg er jo ikke så glad for det. Hahahha. Jeg er ikke så kjempeglad for det. Men det er jo min mening. Min personlige mening er jo det: Jeg synes det er helt greit med turisme, men hvis det skal utviklingen er som den er. At det bare øker og øker.. Så.. Jeg vil jo ikke ha det. Vi har jo.. Vi bor jo i en perle her. Og vi skjønner jo at vi må dele det med andre mennesker rundt omkring på kloden, men det må ikke være sånn at det mister sin sjarm for oss som bor her. Det, det blir ikke rett. Så en hvis kontroll har jeg håpet at det skal være på det. At du må til.. Hvis det blir en nasjonalpark her, det blir det vel, så håper jeg jo at det blir, blir sånn kontrollert at «der og der, kan du få lov til å gå. De andre plassene er det ikke...». Jeg håper egentlig at det blir sånn at ikke de kan bare gå hvor de vil. Og du får.. Men de kan godt gå på de aller fineste turene: Kvalvika, Ryten og.. Og fuglehuk og alt det der.

Men da vet vi i alle fall hvor de kan gå hen. Hvis ikke sååå.. Ja.. Jeg tror jo det at det er.. Det kan bli litt, det kan bli litt masse for oss. Og så en annen ting er jo det at vi er jo ikke forberedt på det. Og det er jo ikke turistene sin feil. Det er jo kommunalt problem. Og.. Og de

kommer jo hit og ser for seg at det er like tilrettelagt som det er på mange andre, f.eks i Jotunheimen, eller andre plasser som har vært vant med turisme i mange år. Men her er vi ikke klar. Og det verste av alt, det er jo ikke kommet så plutselig på oss. For at, det er jo liksom, det har jo bare øket sånn gradvis hele tiden. Så har det kanskje eskalert litt fortere de siste årene. Men likevell. Hvorfor er det ikke kommet opp søppeldunker? Og informasjon? Og toalettfasiliteter og sånt? Det går treigt? Og det er hele tiden snakk om, hvem skal betale dette her? Hvorfor kommer det ikke penger inn til kommunes for å skal ta seg av den turismen? For det tror jeg, tror jo.. Kanskje.. Kommunene trenger litt hjelp. For å få opp disse tingene. For det er ikke så mye økonomi. For vi er så få mennesker som bor her. Tolv hundre mennesker i Flakstad. Vi klarer jo ikke å få frem så mye skattepenger at du kan bare bygge ut ting til.. Det her må komme.. Det må komme penger i fra fylket. Hva var spørsmålet egentlig? Hahaha

→ **Nei du har svart veldig fint. Midt på treet. Så vi kan bare hoppe til neste!**

7. Har du endret dine bruksmønster på plasser som Kvalvika, eller de plassene som var viktig for deg. På grunn av turismen?

Ja.

→ **Ja. Hva var.. Har du en.. Har du et eksempel? Hvilke?**

Det blir de der.. Eh.. Det blir de der populære plassene. Sånn som f.eks Kvalvika og Ryten. Jeg går ikke dit om sommeren. Nei. For at det er.. Det blir.. Det mister sin sjarm. Det blir så enormt mye folk. Så jeg ser at, jeg plutselig nå så er jeg begynt å.. Altså jeg gikk jo veldig mye før i fjellene våre. Våre egne fjell. Også var jeg jo også på Moskenes å gikk. Nå.. De mist populære fjellene for turistene egentlig er der. Oppfor Ramberg. Du har.. Stortinden, du har Bjørtinden og du har Breitinden. Stjernetinden. Molltinden. Også har du.. Den tinden som er på siden av.. Den som heter.. Ja det er en tind til. Der er det utrolig lite.. Utrolig lite.. Det er turister der selvfølgelig. Men kun de aller.. Ja kan du si, de som er aller mest sånn fjellfolk. De som ikke bare er ute etter en opplevelse, men de som er virkelig sånn, de skal dra på alle toppene. Jeg går dit. Nå. Det ser jeg at det har forandret seg hos meg de siste årene. Så... Såå.. Jeg vet at det er populært på Ryten, jeg vet det er populært på Kvalvika. Men derfor ser jeg det at jeg holder meg unna det. Men før en sommar har gått, eller sånn, så har jeg vært inno der. Jeg tar meg en runde for å se liksom. Jeg var på Ryten, og jeg var i Kvalvika, jeg var i Vestervika og Stokkvika nå i sommer. Men det var mer sånn der.. Jeg var så nyskjerrig. For det var litt sånn der, folk snakket så mye om at det var «sånn, og sånn og sånn». Men det så ikke jeg noe utav at det var så mye søppel. Så jeg så ikke.. Det var helt.. Det var bare såne.. Folk bare, de vet at det har vært 200 000 mennesker i Kvalvika. Også begynner de å tenke «herregud hvor det må se ut der nede». Men... Det er bare sånn der som folk tror. Det har aldri vært så ryddig i Kvalvika som det er nå. Det er bare å se selv når dere kommer dit. Det er ikke, det er ikke noen ting å finne. Du finner ikke ved til å tenne bål en gang. For alt er ryddet. Alt er brukt. Altså hvis det hadde vært til ved, så hadde jo ungdoms... Det kommer sånn store franske grupper vet du. De tar alt. I tillegg så rydder de søppel. De kan finne på hvis de ser en plass, så samler de det sammen. Og rydder. Og det gjorde jo de her guttene som vi pratet om «Nord for sola». De ryddet jo opp i Kvalvika. Det kom jo helikopter og

hentet flere tonn med søppel. Det er bra! Så det... Men, så tilbake til spørsmålet. Det er det som har endret seg. Jeg går ikke på de plassene jeg vet det er for mange turister.

→ **Er det en spesifikk hendelse som fikk deg til å tenke «NÅ, går jeg ikke hit mer»?**

Ja, det er jo at jeg har vært på en sånn tur. Også syns jeg det ble.. Jeg visste ikke hvor jeg skulle sette meg ned i Kvalvika, for det satt folk på hver eneste krik og krok. Og da.. Også er det at, det er ikke det du er oppvokst med. Det er ikke det du er vant med. Sant? Hvis jeg drar f.eks å går tur, går til Galoppiggen f.eks, når jeg går opp på Galoppiggen da gikk jeg i lenke sammen med andre. Så, da er du jo på en måte, da er du en del av det der. Sant? Mens kanskje sånn for meg, med Kvalvika, har jeg et bilde i hode. Sånn var det i Kvalvika. Så kom du ned dit, så møtte du på en annen sånn turfamilie fra Fredvang. Det var helt vanlig. Så satt du sammen med dem og tente bål der og.. Men når du kommer opp dit og du begynner å se deg om sånn: Der! Der er det jo, det er jo ikke så mye folk akkurat der. Der kan jeg sette meg». Da er det.. Da mister det sin sjarme.

→ **Hva føler du om det?**

Nei altså. Jeg tenker...

→ **At du må endre dine bruksmønstre til der du har mange minner fra barndommen.**

Mistet et sted som du har kjær?

Jeg føler ikke noe irritasjon over det. Det er bare, det er bare blitt sånn. Det er mange andre som også må få ta del her i naturen. Så de må på en måte gjøre det, så tenker jeg det at jeg kan gå til Kvalvika når det ikke er så mange mennesker. Jeg bor jo her. Jeg har jo muligheten til å gå hele året. Så jeg bryr meg ikke om det, sånn. Det er bare det at.. Jeg.. Du bare forandrer driftsmønstre, holdt jeg på å si. Du bare forandrer, du må bare, du finner bare en ny tur. Det er liksom greit. Jeg tror egentlig de, de fleste tenker det. Jeg tror mer det blir sånn at hvis folk begynner å få det sånn i hagen. At det da kan komme en slags irritasjon. Men at det er mye folk i kvalvika og sånn, jeg forstår det jo godt. Selvfølgelig når du går inn å Googler det her og ser bilder i fra Kvalvika, hvem som ikke får lyst til å dra dit? Alle får jo lyst til å se det. Det må man jo bare forstå. Rett og slett. Så.. Det er blitt sånn.

→ **Har du opplevd endring i din følelsesmessige tilknytning til f.eks Kvalvika?**

Nei. Egentlig ikke. For jeg tenker det at når jeg kommer til Kvalvika så syns jeg det er akkurat like fint der som før. Og... Så jeg tror ikke det. Det er akkurat som om noen kommer å spør meg om Kvalvika som ikke har vært der, så forteller jeg jo akkurat hvor fantastisk det er der. På en sånn fin sommerdag. Så jeg tror, jeg har ikke mistet mitt forhold til Kvalvika eller Ryten fordi at det er mye folk der på sommeren. Det er bare det at du ikke får så lyst til å gå dit. Akkurat da. Men jeg går jo dit likevel. Før eller senere. Også sitter jeg der og tenker jeg «herregud, hvor fint det er. Hvor fint det er å sitte oppe på Ryten å se ned i Kvalvika». Det er jo nydelig. Rett og slett. Nei så det tror jeg ikke er... Vet ikke om det kan forandre seg. Men det hadde jo kommet til å forandre seg hvis du, kan du si kommer dit også har det vært forsøplet. Da har jo jeg kommet.. Da har jo irritasjonen kommet.. Og da har jeg jo også.. Sant? Da er det ikke fint lengre. Det er det ingen plasser der du ser sånt. Men vi har ikke det problemet. Jeg tror heller ikke vi blir å få det. Det her at du ser for deg sånn forsøplet natur i Lofoten. Det tror jeg ikke.

9. Hvis det forekommer en ytterligere økning av turisme i Flakstad, hva tror du dette vil ha å si for lokalbefolkningens bruk og tilknytning til naturen?

Ja.. Nei, jeg.. Det er... Ja altså det, det går jo en grense på hvor mange folk det er her. Men jeg tror jo at det stopper seg litt selv. Jeg tenker at... Selv en turist som kommer hit som skal være i Kvalvika, kommer jo også til å ikke komme tilbake hit om de syns det er for mye. Så... Det kan godt komme en økning. Økningen kommer jo.. Den er jo kommet litt sånn fort de siste årene, men samtidig så tror jeg vi på en måte har... Sett den største.. At det plutselig kom litt sånn fort. Så tror jeg vi kommer til å ligge litt der, vi ligger nå.

→ **Men dette er bare sånn: Hvis det kommer enda flere.**

Hvis det kommer enda flere så tror jeg jo det at... Ja, det kan bli for mye. Det kan miste sin sjarm med at det blir for mye og... Det er jo egentlig.. Det gjør jo det. Det er jo derfor jeg velger å ikke gå så mye dit, allerede nå. Hvis du skal doble det igjen, ja da kan di være helt sikker på at jeg ikke blir å gå dit. Så det... Ja, det må man jo bare se at det blir jo.. Ja, det, det, det går utover alt. Hvis det blir så mye. Det tror jeg. Det tror jeg er... Men nå har vi jo nesten ikke parkering til fler på Fredvang. Så dere den ideen om hvordan de hadde tenkt å gjøre det med parkeringen der?

→ **Den der sprengingen?**

Ja

→ **Ja vi har sett planen og hørt om det. Men f.eks, la oss si det forekommer en ytterligere økning av turime på have, for din del. Hva vil det ha å si?**

Ja, det.. På havet, det er jo greit. Det må bare komme masse båter på havet. Det er det de tar opp av havet som er et problem. For meg. For at, det er.. Folk tenker at Lofoten er full av fisk. Der er den jo.. På noen få uker i året, er det jo enormt med fisk her. Og den fisken er det jo ikke noe farlig hvis turistene har fisket litt av gytetorsk, som kommer i fra Baretshavet, for det er en stor bestand. MEN, det er ikke det de fisker på. De fisker på de her lokale bestandene som vi har her av kysttorsk, kveite og alle de sortene her. Og den. Går ikke å overbeskatte. Nei. Så når jeg ser et sånn bilde av en tysk turist som har lagt ut sånn 100 torsker på en sånn trapp på en rorbu på Reine, så kjenner jeg det at jeg blir irritert. For den kysttorskens der, det er også fiskere her som lever av den kysttorskens. For det er fiskere her som ror hele året. Og.. Og det er veldig sårbare bestander. Kveite f.eks. Også må man ikke tro det at de ikke kan fiske. For de har tipp topp utstyr. De er mye bedre å fiske enn, en sånn gammel fisker som driver med Kveitvae her, og har holdt på med det i alle år og levd av det. De, de har GPS posisjoner, kamera, de går, de legger seg på grunnen og filmer. Lokaliserer kveiten og er de bare og setter kroken fremfor nebbet på den. Så biter den på. Så det er.. Det er urettferdig. Det er ikke sånn det skal være. Kveiten har dårlige odds hvis du kan gå ned å filme hun, hvor hun ligger hen. Også ta en nøyaktig GPS posisjon. For at GPS, tar du en bit med sild og en krok fremfor munnen hennes så biter hun på. Så DET liker jeg IKKE.

Og jeg er.. Det her med sånn fisketurisme, det er klart det er store penger å tjene der. Der kommer vi til å se en sånn økning som er bare... Vi MÅ ha regler på dette. Hvordan skal du stoppe det? Altså du.. Du kan ta å si de skal ha 15 KG fillet med seg.. Men det nytter ikke. Tar du opp en Kveite f.eks, så.. Får du en Kveite på 100 KG, og du begynner å kjempe med å få denne kveiten løs, har du mest sannsynlig tatt livet av den. Hun kan overleve når hun svømmer nedover, men hun overlever ikke lenge. Det er sånn ting. Nappsstraumen, f.eks, når dere kjører under tunnelen. Undervannstunnelen. Der har du, der er.. Tenkt der var en sånn kjempegod kveitplass før. Det er oppfisket. Ikke bare av turismen. Også litt sånn lokale fiskere. Men nå har det virkelig tatt.. Så for meg som er fisker, så er det klart at.. Å se på at

sånne småe lokale bestander blir overbeskattet, er.. Det liker jeg ikke. Også blir det jo opp til myndighetene hvordan de vil stoppe det. For at en fisker i fra Lofoten, hva skal jeg gjøre? Jeg kan jo rope ut om det og si ifra at her er det noe som skjer som ikke er bra. Men det er utrolig hva.. Hvor mange tonn fisk det blir av.. eh.. alle disse turistplassene som har båter. Det er utrolig hvor mange tonn det blir. Nå har de bare gjort det sånn her, alle disse fisketuristplassene, de har fått et sånn lodd. De skal notere ned hvor mye fisk som blir fisket. Så samler de tallene. Og du kan være helt sikker på at det som er ført ned, det er bare småtterier i forhold til det som reelt er fisket. Det var bare.. Jeg fikk jo sjokk når jeg ser tallene! Er det mulig at det har kommet så mye på land av turistene? De fisker så mange tonn. Det er klart.. Det er enormt med båter i løpet av en lang sesong, turistsesong. Som allerede er startet nå (Mars). Så fisker de jo til langt ut på høsten. Det er klart det blir tonasje av det. Så.. Det kommer vi til å merke. Ja. Og det er ikke bare her i Lofoten det. Fisketurismen går helt opp til Finnmark. Der er en problemstilling som.. Men jeg ser jo myndighetene de er ikke sånn der.. Det er akkurat som de ikke er på. Nok. Når det gjelder akkurat det der. For at det er enda så lett å få. Det er enda fisk nok i havet også, det er enda så lett å få.. Men det skal ikke så mange årene til med dette. Økende turisme. Mer og mer fisketurisme. Og før var det et slags utleie av båter på sommeren, men nå er det utleie av båter hele året. Så.. Ikke bra.. Det tenker jeg.

10. Sånn som situasjonen er nå, er dine forventninger til videre bruk av naturen positiv eller negativ?

Den er kanskje litt sånn delt. Jeg er jo positiv til at, at turistene skal få se hvordan vi har det i Lofoten og skal få bruke naturen, sånn som vi andre bruker naturen. Det er klart. Vi reiser jo til andre land og de deler jo naturen deres med oss. Det er vi nødt til. Sånn er det. Det er jo penger å tjene på dette og det er jo bra for sånne plasser som denne. Om det bare blir tilrettelagt ordentlig. Så.. Det er jo på en måte greit det. Det er bare at.. Vi må på en måte bare begynne å leve med tanken at det blir flere turister. Og vi må sette regler for hvordan vi vil ha det. For de er jo på vår hjemmebane, og vi kan jo styre dem litt selv. Men vi må bare få de rette kjørereglene. Og det går seg sikkert til underveis. Men nå kommer det litt ploms på, også er vi litt uforberett. Også istedenfor at.. Vi har det på stell, så blir vi litt irritert på turistene, men det er egentlig at jobben ikke er gjort riktig her. Men jeg tror jo at etter hvert som vi får ting på stell med søppel, dofasiliteter, hvor vi skal... Vi kan jo geleide dem hvor vi vil hen. Kommer dere til Fredvang så er det en parkering, og den er der (peker). Istedenfor at vi får et kaos, sånn som i Tosfjorden. Det er jo ikke turistene sin feil. Jeg gjør jo akkurat det samme nå jeg skal gå på en fjelltur i Vågan. Jeg kjører jo til akkurat rett under det fjellet også parkerer jeg bilen på en plass, også går jeg. Sånn er det. Da gjør du akkurat det samme som alle de andre turistene gjør. Vi må bare begynne å styre dem. Og når vi har fått styrt dem litt dit de skal, og fått i orden det andre formelle greierne, så blir det å gå bare godt. Tror jeg.

Ekstra: Har vi noe mer vi har lyst å spørre om? (Enig om at vi er fornøyd)

Har du noe du har lyst å legge til før vi avslutter?

Ja, kan jo si det at ellers så... Hahahha. Neida, jeg har ikke noe mer å si. Nei jeg tror jeg har sagt det som er å si om turistene. Jeg er ikke den mest positive, men jeg, i utgangspunktet er

det jo ikke noe problem. Det må bare tilrettelegges. Så.. Og det er jo bra for mange ting, næringslivet. Det er jo gull verdt. Skal vi klare å ha en stor matbutikk i Flakstad så er vi nesten avhengig av sommerturismen. For det er ikke lett å drive det i dag. Og det er mange som.. Som tjener penger. Og vi skal jo ta oss betalt. Altså det skal jo ikke være... Det er jo sånn, vi vet jo selv når vi er på ferie i utlandet mange ganger at det koster penger. Man betaler for det. Og.. Her er det ikke så mye å bruke penger på, på Fredvang for en turist. Sant? Men det kan være masse. Og det er kanskje, før i tiden når vi startet opp.. Turismen begynte å komme. Så var det liksom sånn at de startet opp en kafe eller et eller annet sånn. Men mest sannsynlig så var det litt tidlig. Men nå om du gjør det, så er det liv laget. For nå er det så pass mye turister og over lengre tidsperspektiv. Så, dere må komme opp å gjøre de rette tingene her. Sånn at vi får litt styr på dette her. (Ler)

Kvinne 2

1. Hvor viktig er naturen i din hverdag?

Det er jo viktig. Jeg vet ikke hva dere mener, men at altså.. Viktig at den er? Hva den betyr for meg?

→ **Ja. Ja. Hva den betyr for deg.**

Jo den betyr jo ganske mye. Ja. Den er viktig.

→ **Hvorfor synes du den er viktig?**

Jeg benytter den ganske mye. Jeg er mye ute og går. Og.. Syns den er fin. Ja.

→ **Har den noe nytte i ditt hverdagslige liv? Du benytter den?**

Nei, ikke annet enn kan du si. Jeg plukker jo bær og sånn. Som vokser i naturen.

Også går jeg jo mye, men det er jo ikke sånn.. Jeg har jo ikke dyr eller sånn at jeg er.. Hvis jeg hadde hatt sauer i fjellet eller sånn, det har jeg jo ikke. Det er mer den.. Ja. Den estetiske delen med utseende, med natur som er fin. Også benytter jeg den også til bær og sånne ting.

2. Ser du på naturen i Flakstad som en del av din identitet? Altså, den du er som person?

Kanskje. Til en viss grad tror jeg. For jeg tenker på Flakstad.. Eller kan du si Lofoten, men Flakstad det er nå her jeg bor. Flakstad og Moskenes, de her plassene som jeg er mest. Med fjell og hav og, litt dårlig vær, godt vær. Så føler jeg at det er litt av min personlighet på en måte. Litt. Ja. Så, til en viss grad. Ja. Jeg har aldri.. Jeg har ikke tenkt så på det men.. kanskje ja.

→ **Kan du tenke deg til på hvilken måte kanskje...**

Jeg trives i alle fall veldig godt med havet. Og jeg trives i vill natur. Sånn at hvis jeg kommer i et innland eller ikke ser havet, ikke ser fjell så vi jeg kveles. Da vanntrives jeg. Så jeg må være med kysten og ha, være på en ferie, men ikke greid å bodd innenlands.

→ **Så det blir på en måte en del av deg å måtte se det?**

Ja.

→ **Når du er f.eks å reiser, eller skal presentere deg selv f.eks, sier du at du er i fra Lofoten? Beskriver du hjemplassen, noe utover det?**

Ja altså, nå har jo ikke jeg et yrke som er liksom, der jeg siterer meg så ofte offentlig eller sånn. Men jeg er ganske stolt hvis jeg forteller at jeg er i fra Lofoten. Det forteller jeg mer en gjerne. Og jeg kan gjerne sone det ned til Flakstad også.

→ **Hva er det du forteller om da i Flakstad?**

Altså, det er hvem man prater med. Er det noen som vil vite om naturen, er det noen som vil vite om været, liksom hvilket vær vi har oppe i Lofoten og sånt. Så prøver jeg å fortelle det og formidle det. Sånn som det er. Mye regn, skodde. Dårlig vær. Godt vær. Ja.

Såe..

3. Hvilke steder i landskapet er viktig for deg i Flakstad? Har du noen plasser som er nærmere deg, eller som betyr mer for deg?

Tenker du plasser med navn eller?

→ **Nei, det kan være nede i fjæra, det kan være en fjelltopp, det kan være havet.**

Ja sånn, ja. Nei det.. Ja nei mer og mindre alt. Men jeg er veldig glad i litt høye fjell og fjæra. Fjæra er veldig betydningsfull og høye fjell. Som går ann å gå på.

→ **Har du et fjell som har mer betydning enn et annet i Flakstad?**

Nei. Jeg har egentlig ikke så mange. Kanskje i Moskenes flere. Men du kan si Nappstinden er veldig nært. For jeg bor jo rett nedenfor den. Så den betyr veldig mye.

→ **Har du noen plasser du har vært som unge f.eks?**

Som unge var man ikke på fjelltopper. Det var mer... Veldig mye i fjæra. Jeg vokste jo opp tett opp i fjærsteinene. Så det var mest fjæra når jeg var unge. Sånn unge da, til jeg ble ungdom så ble det mer fjell også. Vi hadde jo gård hjemme så vi var jo mye å gikk i.. Var i marken å sånn. Men.. Mer sånn fjellgåing det ble kanskje mer når jeg ble, vart litt voksen og ungdom eller sånn. Ja. Men fjæra var mest betydningsfull når jeg var unge.

4. Hvilke steder i landskapet oppfatter du er viktig for turistene som kommer hit til Flakstad? Bare sånn ut fra din oppfatning?

Jeg tror det er mye.. Jeg sier naturen, det er jo alt, men.. Men jeg treffer jo mye på fjellene. Ja. Det er nesten som for meg, føler i fjellene mer enn... Jeg vet jo noen er i fjæra og sånt, men jeg treffer mer folk på fjellet enn i fjæra. Av turister. Ja.

Som jeg føler kanskje..

5. Hvordan oppfatter du turistene sin bruk av naturen i forhold til din egen? Føler du det er den samme bruken eller, har de en annen bruk?

Tenker du at de er ute etter det samme på en måte?

→ **Ja det kan godt være det.**

Ja. Altså jeg føler jo egentlig at de liker utsikten og liker å gå, de turistene jeg har snakket med er veldig opptatt av «amazing» utsikt og alt det der. Og sikkert litt stillheten. I den grad vi nå lenger kan kalle det for stillhet. Men, men for dem er det kanskje så, for oss... Begynne

å tenke og føle at «uff, her er det masse». Det kan godt være ganske lite for dem, for jeg vet ikke hvor alle kommer fra, men.. Det er kanskje mange plasser der de bor der det går ti ganger så masse eller, at de... Jeg har et inntrykk også det at de, de syns det er stillhet. Er lite. Enkelte plasser i hvertfall.

→ **Og du bruker det til det samme?**

Hva mener du?

→ **Når du går i naturen, er det f.eks rekreasjon, eller er det for trening?**

Det er både for rekreasjon og trening. Og rekreasjon. Også trives jeg med å være ute. Også gir det en så god følelse av å ha brukt kroppen. Ja. Så jeg liker jo også at det er stille, at du ikke går i kø liksom. Så.. Alle disse tingene. Freden og roen. Naturen. Utsikt kan jeg sitte å se på. Ja. Det meste.

6. F.eks på storenappstinden som du nevnte, opplever du at det er flere mennesker nå en før på den?

Jaaa. Masse, masse mer. For det er ikke så mange år siden det ikke var sti. Nå er det en.. Du kunne kjørt på en bil opp. Helt opptråkket. Så det har ødelagt.. Jeg går ikke så mye dit som jeg gjorde før. På langt nær ikke.

→ **Hva føler og tenker du om den mengden som?**

Nei jeg liker ikke det. Men, for all, jeg skjønner turistene. For jeg ville gjort det samme. Jeg forstår godt de vil dit. For all del. Men det... Og det er klart, det kommer en der ifra, en der ifra og en der ifra, så det er jo ikke... Tjue kanskje fra en plass, men. Alle tenker at.. Ja jeg går, du kommer, og du går liksom. Dermed blir det mange til slutt. Og den ligger nært veien, den er veldig godt kjent tror jeg. Så det er veldig masse turister. Det er ett av de fjellene jeg møter mest turister på. Ja. Så den er jo lett tilgjengelig fra hovedveien. Ja. Men jeg treffer de jo på andre plasser og, men der er det masse, masse. Veldig mange turister. Så det er vanskelig å gå om sommeren nesten, uten å treffe noen. Ja. Det er veldig vanskelig. Fra morgenen helt til kvelden. Jeg ser jo, ser jo toppen er full av folk. Ja. Så det..

7. Så har du da endret dine bruksmønster på steder som Storenappstiden pga turismen?

Ja. På grunn av at det er så mye folk. Og jeg sier, turister, det trenger ikke bare være utlendinger, men det er masse utlendinger. Men ja, det har jeg gjort.

→ **På hvilken måte?**

Nei jeg går mindre dit. Jeg velger andre turer. Ja.

For det første så syns jeg det er litt ekkel veien, det er våt, det er veldig gjørmete. Dårlig. Glatt. Også blir det ikke den samme roen. Nei. Så.. Så det har jeg endret på.

→ **Hva får det deg til å føle at du ikke kan bruke det på samme måte som før?**

Nei, for det er ikke så artig å gå når det blir så mye folk. Da går jeg heller en plass der det er litt mindre. Da trives jeg bedre. At det ikke blir sånn... Ja. Å gå i kø, eller å... Ja.

→ **Husker du en spesifikk hendelse som fikk det til å tenke at «nei, nå blir jeg enten å dra mindre til store Nappstiden eller..» Var det et punkt der du så at NÅ, drar jeg ikke hit?**

Ja, nei det er ingen spesielle hendelser som jeg har opplevd sånn. Altså i den forstand negativ. Med folk, aldri truffet uhyggelige turister. Turistene er veldig hyggelige og blid, og prater og spør, og om vær og vind og. Mange spør som jeg treffer nede: Hvor langt det er, hvor lang tid

bruker de, hvor veien er opp osv. Så det er ingen spesielle hendelser. Nei. Det er bare at det er rett og slett så mye folk, at det er.. Jeg tenker at.. Ja.

8. Har du opplevd endring i din følelsesmessige tilknytning til f.eks storenappstinden?

Det er vanskelig å svare. Nei.. Nei, eller ja. Jeg vet ikke hva jeg skal si.

Jeg savner jo å kunne gå dit mer, f.eks da jeg går der helt alene. Og at jeg nesten ikke traff noen, og at det ikke var så gjørmete sti. Og at jeg måtte gå utenom stien. Det gjør jeg jo, men ikke noe sånn... Ikke noe særlig følelsesmessig, det kan man kanskje ikke si..

→ Føler du at du mister en del av din lokale identitet med at tilknytningen er litt annerledes til plassen?

Når går jeg litt mer for treningen dit. Litt mer en før. For det er så nært, det er så tilgjengelig. Jeg går bare rett over veien, så.. Så, ja. Også det er jo fint å gå, men jeg går litt mer for treningen nå enn for turen.

→ Har på en måte forholdet endret seg?

Ja litt. Ja. Det var det jo før og, men litt mer nå.

Når jeg tenker på det så er det nok det.

→ Føler du at du har mistet en del av deg selv eller er det bare en endring? Skjedd en endring? Neida, det føler jeg ikke. Neida. Ja det er bare blitt ikke riktig så morsomt som det en gang var.

9. Hvis det forekommer en ytterligere økning av turisme i Flakstad, hva tror du dette vil ha å si for lokalbefolkningens bruk og tilknytning til naturen? Landskapet?

Ja, det er jo de konsekvensene som du kan si har skjedd med Kvalvika. Der går det jo nesten ikke lokale folk lenger. Og det kjenner jo til.. Det er jo ikke så mange år siden, kan du si, mine unger var små. Vi var der helt alene. Og nå.. Det går.. Jeg, for det første, du finner ikke parkeringsplass, da må du sykle til Krystad eller dit. Så der.. Då, det kjenner jeg jo til masse. B.la jeg har ikke vært der på... Jeg var der mange ganger i løpet av sommer og.. Nå har jeg ikke vært der på i alle fall to år. Tre kanskje. For at, det velger jeg bort. For det første... Nå har de nå vel kloppet ganske mye eller sånt, men der, det er så mye folk at det er ødelagt den turen. Jeg kjenner mange som ikke har vært der med ungene enda, fordi... Ja. De orker ikke gå dit så masse.

→ Så det er også en plass du har endret bruksmønster?

Ja, ja, ja. Den har jeg endret veldig masse bruk. Og det vet jeg mange andre også har gjort.

→ Hvordan kjenner du følelsene dine i forhold til den turen?

Jeg synes det er synd. Jeg føler det er kjempesynd, for det var en nydelig plass. Du har sikkert vært der.

→ Men der da f.eks, føler du at du har mistet din emosjonelle tilknytning til Kvalvika, eller er den endret? Assosiasjonene. Blir du trist?

Ja det har jeg gjort. Ja det er jeg. Den enda mer nesten. Det føler jeg. For der var stranden og havet. Og jeg tror kanskje det er.. Tre, fire, fem år siden kanskje, da kunne jeg gå å ta med te eller kaffe, og mat. Gå en ettermiddag. Jeg var helt alene og det var to andre som var der når jeg kom. Og de liksom gikk nå opp etter hvert. Så jeg var helt alene. Helt alene. Det var en nydelig opplevelse, men det har du ikke sjans til nå. Så det synes jeg er kjempetrist.

→ **Gjør det at du føler du mister litt av din lokale identitet?**

Ja til den plassen i alle fall. Ja. Ja. Ja. Det har jeg gjort.

→ **Har du noen følelser rundt det? Du snakket litt om at det.. Du synes det var trist?**

Ja jeg synes ikke det er artig at det er sånn. Så mye turister.

Uten å bebreie de, for de er jo.. De kommer jo bare. Vi har jo reklamert og.. Jeg bruker å si at jeg skjønner turistene. For jeg ville også strømmet til Lofoten. Og Flakstad og Moskenes. Så de gjør jo ikke noe galt, eller hva jeg skal si. Så jeg skjønner dem veldig godt.

Det er ikke rart de vil oppleve Nappstiden og Kvalvika og alle disse plassene.

Men jeg synes jo det er like artig, siden jeg godt kunne tenkt å hatt den mer i fred, men.. Men det er jo bare sånn det er. Så..

10. Sånn som situasjonen er akkurat nå da, er dine forventninger til videre bruk av naturen, positiv eller negativ?

Altså man skal jo aldri være negativ, men det er klart.. Hvis økningen av turister skal fortsette sånn, noe som jeg nesten ser blir vanskelig, så ser, så, så er jeg jo negativ. For det er jo... Det er en veldig stor slitasje. Det ser vi jo på Reinebringen der. Det gikk jo ikke ann å gå til slutt. Så nå har de nå fått sånn steintrapp opp. Men det er klart det er en veldig slitasje. Så det er jo nesten det som må skje på Nappstiden neste, for der er slitasjen veldig stor på naturen.

→ **Åh, det er gått såpass?**

Ja, i brattlia der er det ganske slitt ja. Så, det håper jeg ikke øker mer. Noe jeg sikkert tror det blir å gjøre, men..

→ **Er det noe som ville gjort at du kunne fått positive forventninger på utviklingen? Eller situasjonen som den er nå?**

I forhold til turismen?

→ **Ja turismen i landskapet?**

Ja positivt... Altså du kan ikke nekte folk å gå i naturen. Det er en allemannsrett, så det skjønner jeg godt de vil gjøre når de kommer. Så jeg har ikke noe god løsning på det.

Ekstra: Jeg vet ikke om, har du noen spørsmål?(Moderatorer ser på hverandre. Bli enig om at vi har fått svar på det vi lurte på).

Har du noe mer å tilføye?

Nei. Kan ikke komme på noe i farten.

Mann 3

1. Hvor viktig er naturen i din hverdag?

Ah! Den er jo kjempeviktig. Jeg er jo mye på jobb, men når jeg ikke er det bruker jeg den masse. Jeg har jo en liten firbent venn som trenger sin mosjon, han drar meg ut og det er sunt. Jeg skal ikke si jeg bruker den daglig, men annenhver dag er jeg ute å går tur. I helgene når jeg har for går jeg flere timer. På søndagene når det er godt vær, så bruker jeg hele søndagen ute. Det gjør jeg. Også er jeg litt sånn mann til å dra i fiskevann for å fiske og jeg bruker mye nærområdet, men jeg bruker mye nabo nærområdene og. Jeg er mye i Vesterålen og fisker. Jeg har funnet mine plasser. Jeg har en liten bobil så jeg ikke er avhengig av overnatting noen annen plass. Så det syns jeg er bra. Så det har turistene lært meg at det går an å bruke bobil.

2. Ser du på naturen i Flakstad som en del av din identitet/den du er?

Jeg er vel forma i den. Jeg er født og oppvokst her. Min generasjon var ute. Vi var unger i alle størrelser så de største tok vare på de minste og dermed så ble det til at vi var ute hele tiden. Og vi har ikke klokke, men vi hadde en lofotbuss. Den gikk fem og halv ni, så når vi så bussen halv ni så måtte vi gå hjem. Og da måtte vi gå i full fart, fordi da var det sent nok. Vi brukte å være masse ute og vi var mest i fjæra, det var ikke så mye toppturer da, nei. Det var ikke det. Vi var mest i fjellet om høsten fordi da var vi jaget i bær marken. Et spann i hånda og vær så god. Ikke kom ned før den er full. I dag syns jeg det bare er bra at vi ble det, men da syns jeg jo det var pyton. I dag er jeg selv veldig glad i å plukke bær. Det gjør jeg masse. Så naturen er en del av meg i høyeste grad, jeg tror ikke jeg har ville bodd her og vært den jeg er hvis det ikke hadde vært for naturen. Det tør jeg å påstå.

3. Hvilke steder i landskapet er viktigst for deg i Flakstad?

Det er egentlig fjæra. Den er den viktigste. Fordi jeg har ikke verdens beste knær så det å gå i fjellet er greit, men å gå ned igjen, jeg prøver å unngå det. Bortover turer er best så da prøver jeg å være i fjæra. Min yndlings fjære er på flakstad. Helst på nedsiden av kirka. Derfra kan man gå rundt hele stedet flakstad på sand. Det er en flott tur. Fire km en vei. Så brenner vi bål, griller pølser og bader hunden. Jeg orker ikke å bade, det er alt for kaldt. Jeg er født og oppvokst der i fjæra, det var vår lekeplass. Vi hadde steiner til hurtigruta, og huler å leke i som cowboy og indianer. Det var vår lekegrind. Når søsknene mine kommer hjem, jeg har en bror som i Vardø, da sier han «nei nå må vi gå i fjæra og se om det ser sånn ut som det gjorde når vi var unger». Han er her hvert år og viser sine barn hvordan det var. Det er nok det der som sitter igjen fra vi var små barn.

4. Hvilke steder i landskaper er viktig for turistene?

Hav og fjæra. De som er sånn ekstremsportutøvere da er det fjell. Det er eksplodert at folk skal på fjelltopper. Det er ikke så fenomenalt mange år siden. Når vi var barn var det ikke noe campingplass her. Når den første campingplassen skulle åpnes, det var det rama hyl, kunne ikke folk bare ligge i naturen? Da var det telt rundt omkring, men ikke i den skalaen det er nå. De som var her, de fant en plass å gjøre av seg. Jeg tror turistene liker havet og midnattssola. Ser at sola går i havet. Det er nok ikke for ingenting at de har poppa opp de campingplassene på yttersiden. Det er nok mange som kommer fra store byer der de ser nabo tak og her er det lyst hele døgnet og de får se havet og at sola går i havet, da er det tykt på campingen. Det tror jeg nok at turismen scorer høyt på.

5. Er turistenes bruk av naturen annerledes enn din egen?

Egentlig, tja. De er jo på ferie så de bruker den kraftigere siden de overnatter, setter opp telt, mer slitasje. Jeg går jo bare i den og kan stoppe å grille et bål, men jeg går jo tilbake. Jeg er ikke der 24/7 som de er. Da føler jeg at de bruker den mer enn jeg gjør... som er naturlig siden de er her på ferie! Jeg har selv vært andre steder jeg har vært turist og brukt naturen 24/7 på samme måte som de gjør her. Så det blir jo litt forskjell... Det er nok nysgjerrighet, opplevelse, mot at jeg bruker turen for å koble av litt og de gjør sikkert det de og, men på en annen måte.

6. Opplever du at det er flere mennesker nå enn før, for eksempel som i fjæra?

Ja, du kan bli jaget hvis du går forbi et fotoapparat, fordi du ødelegger bilde. Det har jeg opplevd. Mengden er på vondt og godt, jeg skjønner vi har en fantastisk flott natur og at vi bor her vi bor og at folk har lyst til å komme å se fordi det er jo vakkert og det er jo foreløpig reint, man kan være ute 24/7 uten å søke nødhavn på grunn av luftforurensning og sånn. Jeg skjønner jo at de vil bruke naturen masse, men at det er for mye turisme i flakstad i forhold til hva vi har tilrettelagt, det er jo ikke tilrettelagt for all den turismen som er her. Da tenker jeg ikke minst på toalettforhold og sanitær. Det er blant annet to steder jeg pleide å plukke bær som barn, som jeg ikke går lenger. Det er fordi man finner toalettpapir og avføring. Vi var selvfølgelig mye mindre folk som brukte naturen før, men når vi måtte på do, så vet vi at vi skulle ha det under en sten eller ha mose over, det var ingen som skulle se at vi hadde gjort det. Vi brukte også mosen som dopapir før. Det som et det verste nå er at det er blitt så mye engangsservietter, det forvitres ikke så fort, og vi finner bleier som blir slengt igjen noen ganger er det gjort rent bedre enn andre ganger. Så nei, her er det nok, jeg vet ikke hvordan man skulle ha løst der, men det skulle i alle fall vært bedre tilrettelagt på de stedene man vet brukes av turisme. Vi lager en såkalt Gina løypa i flakstad, den er veldig fin, og det er en gapahuk på toppen hvor du kan gå opp til flakstad tinn. Men det er ikke noe toalett. Nei. Det vises i fjellet. Ja. Det gjør det. Men jeg vet ikke hvordan man skal løse det fordi man kan ikke

ha toalett på hver en plass, men samtidig så bør det være på de plassene det er mest. I Kvalvika- du trenger ikke gå fire meter uten at du finner det. Det samme gjelder ute på yttersandheia. Du trenger ikke gå lenger enn til storsteinen, der er doen. Vel vel, ja. Det skulle så absolutt vært tilrettelagt bedre.

7. Har du endret dine bruksmønster, for eksempel steder som i fjæra, eller til Kvalvika på grunn av turismen?

Ja det har jeg. Jeg går ikke til Kvalvika på sommeren. Orker ikke gå i kø. Jeg går enten tidlig om våren eller sent sent på høsten. Det har vært fast rutine i alle år å gå dit en gang i året, men nå gjør vi ikke det. Nei. Så den har jeg nok hoppa litt. I fjæra har jeg ikke endret bruksmønster. Før gikk jeg mer på skagensand, den går jeg nå bare fort over fordi det er så mye folk, også går jeg litt lenger sør fordi der er det rolig. Det er ikke fordi jeg er folkesky, men jeg har en jobb der jeg har et surr oppi hodet med turister hele døgnet, så det er litt godt å slippe å høre, se og måtte prate. Fordi det er alltid de som vil spørre om noe, det er bare greit, men jeg ser helst at jeg slipper når jeg er gått hjem fra jobben.

→ **Spesifikk hendelse:** ja, det var utrolig med folk og så mye etter de at det var motbydelig å gå. Når du gikk opp igjennom så var det nedslitt natur, hvis du skulle gå å følge stien er der ubehagelig å gå fordi det er så glatt og sleipt. Hvis du da gikk to meter utenfor og gikk forbi en sten som du ikke har gått på oppsiden av før fordi det ikke har vært behov så møtte vi avføring. Og dopapiret. Det var ikke noe bedre nede i Kvalvika, på ingen måte. Etter hvert sommertid utartet seg og ble så mye så var det nesten aldri man fikk de gode plassene fordi der satt det bestandig folk. Når du da skulle sette deg oppi bakken, så måtte du lete en stund før du kunne sette deg for å drikke den kaffekoppen. Det er mye. Når du kommer over haugen og du teller 50 telt, og det er bare hva du ser derfra, da er det mye. De må som regel en gang om dagen, gjøre sitt fornødne. Da blir det sånn. Den har jeg kutta. Jeg finner jo en annen plass å gå, yttersandheia har ikke jeg vært på før for tre år siden, det var første gang. Det var jo fordi kvalvika blir så hardt brukt og da har jeg flytta meg lengre ut. Der er det faktisk ikke så mye folk som går ned til Stokkvika. Der bruker vi å gå nå, inn i dalen også opp, istedenfor å ta den runden rundt Kvalvika.

→ **Hva føler du om endret bruksmønster?** Jeg blir forbanna. Men samtidig så skjønner jeg at når det er blitt som det er blitt og kommersielle aktører markedsfører Lofoten på en fantastisk måte, så skjønner jeg at det blir å komme masse masse mennesker. De vil hit å se og oppleve. Jeg har ingen vanskeligheter med det. Men samtidig syns jeg jo det er så evig nok nå. Det går jo ikke an å ha det sånn. At det bør være en begrensning, det tror jeg. Ja. Jeg er så dum at jeg tror det må være det eller så ødelegger vi Lofoten. Og det tror jeg ikke bare er flakstad altså, nei. Det tror jeg ikke. Hvordan det skal reguleres, om det skal reguleres med turistskatt eller med kvote, aner ikke, det svaret har jeg ikke å gå dere. Nei. Aner ikke det. Nei

8. Har du opplevd endring i din følelsesmessige/emosjonelle tilknytning til Kvalvika?

Ja jeg har jo det. Jeg er litt lei meg for at Kvalvika ikke er det som det en gang var. Det er jeg ærlig på. Mine aner er fra Kvalvika, så de gangene vi har vært der når vi var små så var bestefaren min med. Han fortalte historier fra når de bodde der og den biten. Det er jo borte nå. Hvis jeg tar med meg mine barn eller barnebarn så kan jo jeg fortelle det han fortalte, men det blir ikke på samme måten fordi de klarer ikke danne seg bildet på samme måte. Det er så annerledes, så det sårer meg litt. Men samtidig så, hvor lenge skal man gro ned i det gamle? Verden går jo videre. Altså, Hallo. Så vi kan ikke bare sitte på hver vår topp og si at «dere får ikke komme». Det syns ikke jeg er rett heller. Det går jo på at jeg selv er glad i å dra andre plasser å gå tur i fjell og fjære. Hvis de skulle sagt «her får ikke du lov til å gå» så er jo ikke det noe gøy. Så jeg skjønner jo at... jeg har ikke sånn.. men det er litt følelser med i bildet når det gjelder Kvalvika, ja det er det. Ja. Ja... bestefar brukte å være med de første årene når han ennå klarte å gå for hans familie kom fra Kvalvika. Fra langt tilbake, jeg kan ikke fortelle hvor langt tilbake for det vet jeg ikke, men min tippoldemor, hun levde og var gift i Kvalvika og hadde barn der. Det var en av de fire familiene. Da bodde folk i både Kvalvika og vestervika. De var jo et samfunn, men det var veldig lukka på vinteren. Da var det bare ungene og damene, mennene var på andre siden i enten sund eller på Fredvang eller på Kryssstad og drev fiske. Da hadde de en ordning at de gikk oppe på heia, hvis det hang et hvit laken ut av vinduet var alt i orden, men hvis det ikke hang der så måtte de komme ned. Det var en måte de gjorde det på så de skulle slippe å gå opp og ned. Sånn er historien, men det er litt som er blitt litt borte med at det er blitt så enormt med turisme. Det har det.. Jeg tar de heller med (barn/barnebarn) til stokkvikka, ikke fordi jeg har noen aner derfra, men det er historie som er nedskrevet derfra så det er litt gøy å lese opp før man går på sånne turer også kan man fortelle når man er der.

→ **Føler du du mister den familiære tilknytning til Kvalvika?** Ja. Jeg syns det. Faktisk. Det siste min far sa, at nå har han satt staven igjen der, han så elendigheten og han syns ikke det var noe trivelig i det hele tatt lenger. De gamle skulle ha sett det her... Det var vel ikke så mange som gikk til Kvalvika. De gikk vel heller fra Kvalvika i et ærend. De gikk ikke bare lyst turer over skaret, bare for å gå til nabokjerringa og drikke kaffe. Nei, da hadde de et ærend med at de skulle selge et skinn eller de skulle kjøpe noe garn eller hente post, med post. Det var sånn samfunnet var oppbygd på, at.... Også gikk de å strikka mens de gikk over heia! Helt vanlig, skulle ikke gå tomhendt, arbeidsledig, det skulle arbeides hele tiden. Det her var kvinnfolka, mannfolka hadde mer avslappet forhold etter vintersesongen. Altså,, de har jo gården, de dreiv jo alt for hånd, så det var jo ikke snakk om verken hest eller traktor der ute, så det var mye slit. Og det var ikke rare mark bitene de slo der, men de slo oppover til ryten og de her skråningene høyt opp til fjellet. Så de hadde nok en annet liv. De fortalte at oldemor sa at når de siste flyttet derfra så fikk hun huspost på hella(Mellom Fredvang og Kryssstad) det er revet nå. Hun sa når hun flytta dit at hun savna skybåra, det var greit at de hørte havet inne i denne Vika, men det var ikke det drønnet. Det var det eneste hun savna fra

Kvalvika, hun kunne ikke tenke seg å flytte tilbake. Hun var hoppende glad. De fikk 25 kroner av den norske stat for å flytte derfra. Hennes bror, han bar huset på ryggen, ikke på en gang, men han rev huset og til og med ovnen bar han på ryggen over.

→ **Mister du en del av din lokale identitet?**

Det her (familiehistorie fra Kvalvika) er jo tre generasjoner siden så min identitet er nok ikke mistet. Den er nok mer her jeg er nå, der jeg jeg var da jeg var barn. Men selvfølgelig, mine aner, jeg synes det er gøy å vite, deler av grunnmuren står der ennå, men det blir ikke ødelagt sånn. Det som blir ødelagt er at det blir så nedtråkket. Det er på grunn av at det er for mye turisme. Ære være de dere som begynte å kloppe stiene for å ta vare på naturen. Jeg håper de får det til å holde på videre. Den lille biten de fikk til i fjor, den er betraktelig mye bedre, for naturen. Veldig bra, veldig bra.

→ **Følelsmessig endring til fjæra?** Nei, Jeg har ikke det. Stenene er der som jeg lekte hurtigruta med. Jada, alt er der. Alt tullet vi fant.

→ **Mister du en del av deg selv når tilknytningen til feks Kvalvika har endra seg?** Jo det har den jo gjort, når jeg bruker den mindre. Jeg har tre barn, tvillingene har vært med. Men sønnen min har jeg ennå ikke fått med meg dit. Så at det er noe som blir borte i generasjonene etter oss, ja det tror jeg. Jeg har et barnebarn på 14, han har ikke vært med til Kvalvika. Men onkelen har jo sortmalt det totalt for han. Han tror han må gå i bæsje hele veien. Jeg har fått han med meg til yttersandheia og til stokkvika, det har vi. Så litt sånn. Men ellers bruker de ofte å være med i fjæra. Den tradisjonen fra vi var små hvor vi selv var mye ute, den sitter litt i de. Ikke så mye sønnen min for han er så bedagelig anlagt at det er mer data og spill, det er det som han er opptatt er. Men de andre bruker naturen veldig mye. Det går nok videre i arv. Vi har fått et turgen.

9. Hvis det forekommer en ytterligere økning, hva tror du dette har å si for lokalbefolkningens bruk og tilknytning?

Det kommer litt an på om den økningen, hvor den er. Jeg har sett en reportasje på TV fra Venezia. Der er det total masseflukt av stedets folk ut av området på grunn av turismen har overtatt totalt. Kommer vi dit, som jeg tror kan skje, i Lofoten, hvis det ikke blir satt en begrensning. Da er jeg redd vi og er der, da er lokalbefolkningen borte. Det er per dags dato folk som har flytta ut av Henningsvær blant annet, på sommeren. De bor på hytter i nærområdet. Så kommer de tilbake når det har roet seg. Det er ikke fremkommelig. Henningsvær har jo en veldig liten plass å fordele, mye mindre enn det vi har. Så langt som det har vi nok ikke kommet i flakstad ennå.

Tror jeg.. Det som flytter lokalbefolkningen ut av flakstad er Airbnb. Den er utbredt. Folk flytter til hytter, campingbiler også leier de ut husene sine. Det er på vondt og godt. Det er nok et steg på veien til Venezia.

→ **Er du redd fraflytting?** Ja hvis det skal være med på å ødelegge grunnlaget for helårsboende. Fastboende, da er jeg redd for det. Jeg vil ha tante kara i nabohuset og bestemor Sara som kommer trultenes på butikken hele året, at de ikke blir borte før de naturlig går bort.

→ **Tror du det er en realitet etter økning?** Ikke for alle, fordi ikke alle har muligheten til å rømme fra stedet, ikke alle har en hytte et annet sted. Men de som har muligheten til det? Ja!

→ **Hva med deg selv?** Altså, så lenge jeg har den jobbene jeg har, så gjør jeg ikke det. Jeg har prøvd meg på Airbnb. Jeg har en leilighet i kjeller. Jeg prøvde en sommer og det ga ikke mersmak. Nei. Det var mye jobb. Jeg fikk kjempeproblem med at de hivd bleier i toalettet så det ble tett, engangsservietter i toalettet. Det vi tjente på det gikk til reparasjoner av kloakk. Da sa jeg at jeg ikke går med på det lenger. Men det er jo mange folk som leier ut, det jo det. Alle sånne rorbuer, leies ut. Det står ikke mange hus tomme på sommeren. Jeg håper virkelig ikke vi kommer dit. På høysommeren må jeg bare si at det er nok turister.. før hadde jeg veranda på forsiden (mot veien), men til slutt kunne vi ikke sitte på den siden og prate på sommeren. Vi hørte ikke hva vi si hvis vi ikke ropte. Fordi det går en elv med biler forbi. Hele tiden. Så da har jeg bygd om så jeg fikk en solkrok på motsatt side av huset. Så jeg får skjerming av huset, der går det an å sitte å prate. Det var også en veldig fin solkrok så det var ikke noe nedtur det, men det merkes veldig godt.

→ **Så du måtte bygge om huset ditt..?** Ja... jeg hadde sikkert gjort det etterhvert uansett, men det var en faktor i at det skjedde fortere enn det som var planen. Så det var nok litt av årsaken til at jeg måtte bygge om huset mitt.

10. Sånn som situasjonen er nå. Er din forventning til videre bruk positiv eller negativ?

Positiv, fordi jeg bruker den jo stort sett på samme viset som jeg har gjort hele tiden. Men jeg har lagt om ruta der jeg går mest. Jeg går mye mer over skjelfjorden over nesheia, hele året egentlig. Det har jeg ikke gjort før. Du får en del turisme opp mot volandstinden, men når du da går til venstre i stedet, så kan du gå i fem timer uten å møte et menneske. For der er de ikke blitt oppdaget. Fordi nå er det om å gjøre å komme seg opp på den høyeste fjelltoppen også ta et bilde også legge det ut. Der ikke jeg. Jeg kan la telefonen ligge hjem når jeg går på tur. De drar vel ikke opp bare for å ta det bildet, men jeg vil si at samtlige og alle tar et bilde og har telefon der oppe. Men at de går opp på den fjelltoppen bare for å ta det det bildet, nei det tror jeg ikke. Det er vel en kombinasjon i at de får seg en fin tur, har behov og lyst til å bevege seg. Jeg ser ikke ned på folk som har lyst til å bruke toppene, på ingen måte.

Ekstra: Noe du vil legge til?

Jeg er positiv til turisme. Jeg tror ikke Lofoten hadde sett sånn ut i dag hvis vi ikke hadde hatt turismen. Men jeg tror vi er redde for at det skal bli hovednæring. Vi er tufta på så gamle tradisjoner som har med lofotfiske å gjøre. Selv om sesongen er kort, den blir kortere og kortere, båtene blir større så de henter inn fisken fortere. Dette er bygget opp på denne næringen og jeg håper vi får ha den ennå i min levetid og i de neste hundre generasjonene. Å bare livberge seg på turisme, det tror jeg blir, i alle fall hvis den skal bli så kompakt på så kort tid, hva skal vi gjøre ellers. Jeg har jobba i butikk siden 79 og dette er den første julaften jeg måtte snakke engelsk. Selv på julaften. Fordi det var turister. Det er en utvikling man ser. Det

går ikke en dag uten at det er masse turister. De kommer vel fra forskjellige steder i verden. Det er ikke godværet de er ute etter, det er opplevelse, se, gjøre noe annet. På vondt og godt er det bra vi har turisme, men jeg håper ikke vi kommer så langt at det er det som blir hovednæringen. Da mister vi masse. Utrolig mye.

Kvinne 3

1. Hvor viktig er natur i din hverdag?

På en skala fra en til ti så vil jeg si ti. Fordi for meg er Lofoten naturen og naturen er en del av mine oppvekstvilkår. Det her med å vokse opp i Nusfjord og få bruke den på en måte som den ikke blir brukt på i dag, men å bruke den på en måte hvor du faktisk vokser opp og tar vare på ting, å klatre i trær og klatre på berg uten at vi skulle rive i stykker og ødelegge, at vi hele tiden tenkte at det her er noe som lever det her og, og at det skal stå lenge etterpå vi er her. Så naturen, han har.... den gir meg veldig mye energi. Har jeg dårlige dager er det bare å kle på seg og gå ut, om det er å gå i fjellet eller å sette seg i fjæra å se på havet så betyr det like mye, men det er dagsformen bestemmer hvor jeg skal gå, hvor jeg skal hente det hen. Det er bare å kikke seg rundt, trekke fra gardinene om morgenen og tenke «oi den himmelen i dag!» og det er nok til at det blir en god dag, ikke sant. Det lyset du får, det gir utrolig mye. Naturen er alfa omega om du bor i Lofoten.

2. Ser du på naturen i Flakstad som en del av din identitet/en del av deg?

Ja.. jeg var tre og et halvt år da vi kom til Lofoten, vi kom fra finnmarka. Der betyr naturen like mye, men det å komme til Lofoten, at du får de høye fjellene, noe helt annet.. Også hadde jeg foreldre som lærer deg at det her er noe som betyr noe, det er viktig å ta vare på. Hvis man ikke har det så tror jeg man mister noe. Når jeg selv fikk barn, de fikk vokse opp i kabelvåg først, der har det og vært turer og fjell og hav, det har vært like viktig å lære de det, fordi jeg lærte det og tok det med meg. Uten det tror jeg faktisk ikke jeg hadde vært den jeg er i dag.

3. Hvilke steder i landskapet er viktige for deg i Flakstad kommune?

Jeg har valgt å bo i Sund, men jeg er ikke herfra. Det å kunne gå å sette meg så jeg ser rett ut i havet, det... sund - da tenker jeg hav, fiske, den spesielle lukta og det kjenner jeg at jeg ikke kan leve uten. Den sjøluften den gjør noe med meg. Så bodde vi på Fredvang da vi flyttet tilbake til Flakstad og da fikk jeg det her med markene, gjødslingen, kuene, du så sauene

utenfor. Jeg har aldri levd tett på det, på fjøs, vi har aldri vokst opp med det. Så da jeg da kom til Fredvang tenkte jeg «så godt det her var». Det her med å kunne bo midt oppe i det. Det er jo også en del av naturen med de flate markene, hvor viktig det og er for stedet. Det var jo viktig på Fredvang, kyr, sauer og marker, det var det som var viktig der. Så derfor fikk det en betydning for meg da jeg bodde der. Jeg ville ta vare på det og legge til rette for at de skulle få være der. fordi vi plasserte oss midt i bondelandet, ikke sant, så derfor ble det kjempeviktig. Men jeg vokste opp i nutfjorden, fra tre og et halvt til jeg var 16, der var det også kaier, men fjellene... bare det å vokse opp med masse unger, alder betydde ikke noe, det var et samhold mellom mennesker i et så lite samfunn. Disse tre plassene er de jeg kjenner best til. Ramberg er ramberg, men det er et senter og der var min jobb, jeg har ingen videre tilknytning utover det. Og plassen er viktig for kommunen fordi det er der vi har alle de tingene som er nødvendig, næring, butikk, skole, lege og administrasjon og en kjempe strand. Men det er de andre stedene som er viktige for meg, det er det jeg kjenner det i meg, når «oi nå skjer det noe på Fredvang» og jeg blir lett engasjert om det skjer noe nytt på de tre plassene. Det er fordi de plassene har gitt meg noe. Her i sund: fugleberget, det er kort å gå, men man har oversikt over hele sund. Du ser alt og du sitter der, det er sol, vind, alt. Men du kan trekke deg unna folk, du ser dem, men ikke hører dem. Så den plassen tror jeg nok alltid vil være min favorittplass. Er det et sted jeg skal springe, er det opp dit. Den kjenner jeg på at er viktig her i bygda og som et utsiktspunkt.

4. Hvilke steder i landskapet oppfatter du er viktig for turistene?

Det første man ser er jo havet. Det er jo det som teller for de. Man ser ser de overalt langs veien, det lyset som reflekterer seg i havet, det er det de først og fremst er etter. Det er det jeg oppfatter. Sommer eller vinter, det er det som teller, også ser de de store fjellene, dit skal vi. Først ser de havet også ser de fjellene. Det virker som at det er det som teller for dem.

5. Hvordan oppfatter du turistenes bruk av naturen i forhold til din egen?

Vi bruker den garantert ikke likt. Fordi jeg tror at de ikke har den stedstilknytningen, så de bruker den ikke på samme måte som oss. For dem er det viktig å få komme og få se, så den utsikten, vite at der har jeg vært. Det er ikke så nøye om du trækker utenfor stien og lager en sti til, fordi det er dit du vil. Men for oss som har tilknytning til stedet vi tenker mer på det her med «nei så, jeg får heller bare trække her, enn å trække utenfor» man kler seg etter forholdene, og kommer man seg ikke frem, så snur man og går tilbake fordi man vet at man kan gå dit en annen dag. Så det er nok den største forskjellen. Og det her at de camper over alt, setter opp telt over alt. Det syns jeg er blitt veldig ødeleggende. For tre år siden gikk jeg opp på ryten, det som skremte meg mest var at båt jeg kom dit sto det ni telt oppå toppen, NI TELT OPPÅ TOPPEN. Og det var det første jeg så tenkte var «hvor gjør dere i fra dere?». Hvordan lager dere bål? Dere setter opp telt og lager avtrykk i fjellet, som ikke burde ha vært der. Det syns jeg de er flinke til å ta hensyn til, fordi de har ikke den tilknytningen og ser hva de gjør. Det er ikke brukbart, så det mener jeg absolutt skulle vært totalforbud mot, å campe

oppe på sånne plasser. Du kan få lov å gå dit, men du trenger ikke sove i telt oppå der. Så det har ødelagt veldig mye med å gå på ryten om sommeren, om jeg går på kvelden eller på morgenen eller på formiddagen så kryr det av telt der oppe og det syns jeg er veldig ødeleggende. Og det å møte sykler.. på tur opp og ned, det er heller ikke okei. Jeg tenker at syklene skal ikke være der folk skal få lov å ha turstiene sine. De har ingenting der å gjøre. Og det er som regel folk som ikke har tilknytning som får lov å bruke det. Og jeg tror litt at kommunen kanskje mer tenker at vi må tiltrekke flere folk istedenfor å tenke på hvor ødeleggende det er at de gir dem tillatelse til å få lov til å gjøre de her tingene. Istedenfor å sette en stopper for at de kan få gå dit, men ikke sykle dit, ikke sette opp telt og campe der. For folk kommer til kommunen uansett. Selv om de ikke får lov å gjøre de tingene. For det er kommet på kartet og det kommer til å fortsette å være der.

6. Opplever du det er flere mennesker nå enn før i for eksempel Sund?

Ja. Det ser vi jo med bobilene som kommer. De som har litt større biler.. så blir parkeringen full.. privatfly merker jo at søppeldunkene deres blir fulle. For hvor skal vi gjøre av søppelet? Jo vi har søppeldunker utenfor det huset. Det skjer med alle, alle se at søppeldunkene deres blir fulle. På en måte syns jeg det er bra at det er fler her. Det har litt med at jeg vil de skal komme å se stedet jeg bor på! Fordi at jeg mener vi har mye å by på, men jeg mener også at de ikke har god nok kunnskap om hvordan de skal oppføre seg på plasser som de besøker. Det syns jeg blir feil. Jeg er veldig glad de kommer hit, fordi vi har smeden og det er kjempeviktig at han får mye besøk. Det er kjempebra. Kulturarv Lofoten holder på å restaurere «landausgården» nå og det blir kjempeflott. Det kjenner jeg jo bare med at det er et fantastisk bygg, hvis de får det opp og går og kan vise det til turister så er det faktisk en statsobligasjon fra gammel tid. Som faktisk settes i stand, så vi har noe å by på. Vi har mange ståplasser vi ønsker de skal se. Vi har en fotballbane, som alle får bruke. Vi har bygd så det er lagt til rette for handikappede og funksjonshemmede og for småbarn med barnevogn langs hele vannet og gå på grilltur. Sånn at vi prøver å legge til rette, ikke bare for lokalbefolkningen, men for å invitere andre inn. Men de må være flinke å ta med seg søppel, gjøre sånne ting. Jeg er veldig glad de kommer, men det blir litt for mye og fordi at det er ingen som veileder dit når de kommer hit på hvordan de skal være. Plutselig står de i hagen eller på trappa til noen eller... folk opplever jo også at de kobler seg til kontakten ute på husveggen ikke sant, til de som har elbiler og de som har bobiler. Det er rett og slett fordi de trenger strøm, men ingenting er tilrettelagt. Men når du skal begynne å skrive «privat» overlat så blir det drøyt, det er ikke okei at vi skal sitte på grendehuset, der står det søppeldunker fremme og alle ser jo at det er et grendehus, med kontakt på veggen og når man kommer på morgningen så står det en og to bobiler kobla på der og dunkene er fulle. De tar seg til rette. Det er både pluss og minus. Det er bra de kommer og ser det vi har, men jeg tenker at det er for lite informasjon på hvordan de burde oppføre seg. Men jeg føler at de fleste norske vet det. Det er som regel de utenlandske som er verst.

7. Har du endret ditt bruksmønster på noen av de stedene som er viktig for deg på grunn av turismen?

Ja, det kan du si. Den ene måten er at jeg føler jeg ikke kan bruke fjellene på Fredvang på samme måte jeg gjorde før. Fordi at mine fotspor vil ødelegge, men jeg lar det heller være fordi det er så mange andre som gjør det. Når du har tilknytning til stedet har du ikke lyst til å være med å ødelegge det. Du har lyst til å være med å bevare det. Hvis dine fotspor kan forhindre at gropa skal bli litt dypere, så lar du det være. Men det gjør ikke de som ikke kjenner til det, eller de som ikke har tilknytning. Jeg føler at jeg må gå på nye steder som andre ikke har gått, både fordi det her med å ikke være med å ødelegge, men også for å få mer fred når jeg går. Jeg tør ikke fortelle lenger turister om fine steder. Når jeg blir spurt om hvor de burde gå, så tenker jeg at «nei, hva har du lest i turistbrosjyren, sant.» du lar vær å fortelle om de plassene du har funnet, for du har ikke lyst til at mer skal bli ødelagt. Det kjenner jeg veldig på. Før, bare for 10 år siden så kunne jeg godt fortelle om mange plasser som var fine å gå. Da var jo ryten og Kvalvika en av dem. Det har jeg slutta med å fortelle, jeg forteller ingenting om det. Jeg kunne fortalt dem om Nusfjord, men jeg skal ikke fortelle om alt som er her fordi jeg vil ikke det skal bli mer nedtråkket enn det det allerede er. Jeg føler at jeg ikke får være på min plass. Jeg får ikke lov å være der jeg har vokst opp fordi turismen har overtatt. Det føler jeg både her i Sund, Nusfjord og Fredvang, at du kjenner at du ikke får gå i fred. Når man før fant ro i seg selv på de stedene, så må du droppe dem og er mer på leit etter hvor man kan finne det samme. Hvor kan man finne den samme energien som du før kunne hente på de stedene, som du lar være nå fordi at fra første april til første oktober er det bare turister som er der. Det er en annen ting, det er ikke alle plassene du kan gå på vinteren som du liker å gå på sommeren. Jeg har mista en del ut av det. Mista en del av mine plasser hvor jeg fant ro. Jeg kan i alle fall si det at hvert år har skolen gått tur til Kvalvika, hvert år var det skoletur. Da var det som regel mellomtrinnet eller ungdomstrinnet, hadde faste turer der. De turene har blitt kuttet ut, fordi det ikke lenger går an å gå dit. Kommer du dit i mai eller juni har du alt fra 30 til 70 telt. Sant? Hvis en elev vil gå bak en Stein og tisse kan de ikke gjøre det lenger fordi det er 150 andre mennesker som gjør der overalt. Så det merkes veldig at det har ødelagt. Barnehagen har jo også pleid å gå, men de har også hivd inn årene og la vær å gå fordi det ikke er brukbart. Det er veldig synd. De faste turene, fordi det er ikke alle elevene som kunne gå noe lenger, men når det da blir ødelagt fordi turistene har tatt over så tenker jeg at det setter begrensninger til lokalbefolkningen og det som gir skoleelevene en grunn til at... «det her vil vi tilbake til» men når du kommer til noe sånt vil du ikke komme tilbake til det. Så det er en kjempe grunn til å kjenne at det har ødelagt mye.

8. Har du opplevd en endring i din følelsesmessige/emosjonelle tilknytning til steder du føler deg nær til, for eksempel som Fredvang, Kvalvika eller Ryten?

Jeg kjenne jeg er mer sint når jeg går. Du kjenner ikke den gode følelsen, den gleden. Du kjenner heller mer at du blir mer og mer irritert når du går det fordi du har gått forbi dopapir,

avføring, plastposer, du merker at mengden folk er blitt så mye større. Det er ikke bare sinne, også skuffelse over at kommunen ikke er blitt flinkere til å være i forkant. Sånn at det ikke blir så ødeleggende, det merker jeg i Nusfjord også, plasser der det ikke var stier før, er det blitt stier. Det føler jeg har ødelagt mye. Vi pleide å gå fra kaia og over toppene, en liten tur opp, nå er det ti sier der det før knapt var en sti. Folk har ødelagt så mye av de plassene som.. det irriterer meg grenseløst fordi det ikke er okei. De som er der og driver turisme, når det kommer eiere som kjøper områder de ikke selv har tilknytning til, så tenker de mer penger og økonomi og det ødelegger veldig mye for å gå tilbake og kjenne at her har jeg lyst til å være. Nei, da kan jeg heller være der når mørketiden kommer, da er det ikke kommer. Du kan ikke lenger tro at du kan gå å sette deg ute om sommeren og tro at du kommer til å få ro, for det får du ikke, noen plasser. Det kjenner jeg har ødelagt mye, spesielt på Fredvang og i Nusfjord. Der har det gjort noe.. du har ikke den samme gode følelsen av å komme hjem fordi når du kommer inn til Nusfjord er du kommet inn til en maurtue. Du får liksom det, du blir en av arbeiderne som går rundt der og vasker og..

→ **Mister du en del av din lokale identitet?**

Ja på en måte. Men på en annen måte, det er mest når du nærmer deg juletiden, da får du den gode følelsen av at nå er jeg hjemme. Den er ikke like sterk på sommeren, fordi det er noe annet som har invadert den følelsen av å komme hjem. Men til jul med julemarked, bakeri. På vinteren også, da kan du gå dit, men på sommeren er det ikke det samme. Da Kjenner jeg ikke lenger den gode følelsen av å være hjemme. Jeg har sagt jeg har to plasser i hjertet mitt av å komme hjem, Nusfjord er den ene og dønesskogen på finnemarka er den andre. Men (siste) har jeg ennå bevart den fordi der har vi ikke turistene. Der er det ikke vei, du må komme med båt, det er ikke telefontilgang. Den har jeg ennå, men i Nusfjord er det bygd ut og lagt så tilrette. De kan gjerne være sinte og sure for at det koster å parkere, men egentlig skulle det vært enda dyrere syns jeg, for å begrense det. Hvor mange snur? Også skulle de ha gjort det på flere plasser enn bare der. Folk som har bestemt seg for å bo på en plass må faktisk få lov å bo i fred. Men det har de lite ut av i Nusfjord. Det er jo noen der som må låse døra fordi de opplever at turistene står i stua fordi de tror de er en del av museene. De har stått i stua hos de. Mm. Det syns jeg begynner å ta over totalt. Det syns jeg er krise. Da syns jeg absolutt det bør skje en endring. Det har kan faktisk skje overalt. Sund er og et gammelt fiskesamfunn. Hvis folk føler de ikke kan sitte hjemme i stua uten døren låst, hvis ikke står turistene inne fordi de tror det her tilhører fiskerimuseet, så vet vi ikke ord av det før de plutselig sitter inne hos deg. Så vi trenger folk som forstår seg på at noe må skje. For det ødelegger for folk, det ødelegger for mange. Vi har snakka masse om det her nå, det er masse folk i sund som syns det begynner å ta litt over. De begynner å snakke om at de egentlig har lyst til å flytte, men de sier de er for gamle til å flytte fordi de har alt her, da syns jeg det begynner å bli litt ille. Det er noe kommunen bør tenke litt på. Siden de er så gamle så blir de værende, men.. de vil vekk. de føler de ikke får fred noen plass. Det er ikke bra. Sånn vet jeg det er i Nusfjord og.

→ **Føler du at du mister en del av deg selv?**

En del av mine barndomsminner. En del av det som gjorde at jeg hadde en god barndom. Det er det som er mine barndomsminner jeg har derfra. Det var det som var der da som gjorde at

jeg ble den jeg er i dag. Når de blir borte så føler man automatisk at det er noe inni seg som også blir borte, som man egentlig ikke helt klarer å sette fingeren på, hva er det som egentlig er borte? Men du kjenner det er noe. Det er skjedd en endring du ikke liker. Det kjenner jeg veldig på at det gode som gjorde at du kunne være der er borte på grunn av turismen har tatt helt over. Det kjenner jeg på... veldig. Det tror jeg kanskje er det de andre rundt er også snakker om, at de føler det blir så mye at de.. det ikke er okei lenger. Man kan like gjerne flytte til en storby fordi da har du folk rundt deg hele tiden, du får jo ikke samme tilknytning, men da har du folk rundt deg hele tiden og det blir litt det samme som her. Jeg syns det er greit med turisme og at folk tjener penger på det, men det er lov å sette begrensninger. I alle fall i Lofoten som et liten og har mange små plasser.

9. Hvis det forekommer en ytterligere økning i flakstad, hva har dette å si for lokalbefolkningens bruk og tilknytning til naturen?

Jeg tror faktisk at flere vil vurdere å dra herfra. Det er faktisk folk som har snakket om at de skal leie ut husene sine til turismen og heller komme tilbake selv på ferie. Fordi det er det at det er det som teller. Det er ikke okei at du skal begynne å kjenne på at det blir nok. Jeg syns i alle fall det begynner å bli nok. Fordi at så lenge kommunen her ikke har fått til alt som trengs for å legge til rette for den strømmen av turister vi har her så burde det settes en stopper nå. Det er ikke okei det som foregår langs veiene, det er ikke okei det som foregår med camping, det er ikke okei det som foregår med parkering, at de ikke bryr seg om hvor de parkerer. Det er sånn «ah jeg skal dit, om jeg har lov eller ikke, det er ikke så nøye, dit skal jeg og da parkerer jeg her». Vi er bar heldig at det ikke har kommet ambulanser der det har gått liv fordi at de ikke har kommet seg forbi. Og jeg mener at det er nok til at vi må ha en plan for hvordan vi skal håndtere det, fordi det er ikke noen plan i det hele tatt. Da må vi ha bredere veier, vi må legge til rette for campingplasser, toalett, har de et turist toalett i hele flakstad? Jeg tror ikke det. Da er de på Leknes på bensinstasjonen og neste do er på varehuset på ramberg i åpningstiden også må de helt til fergekaia på moskenes. Det sier litt om at det ikke er tilrettelagt for noe, ikke parkeringsplasser ikke toalett, villcamping, ingen gjør noe med det. Det er ikke brukbart. Når du ser det kryr av telt på «Skreia» fordi de ikke vil betale litt lenger bort. Det er det som skjer overalt. Bare fra Kryssstad og inn til sund er det ikke tilrettelagt for noen campingplasser. På det meste i fjor sommer er den første gangen vi har sett så mange telt. På hver plass var det mellom to og seks telt på tre kilometer. Der sto det telt etter telt etter telt også tenner de bål. Du finner bålplasser overalt, som det aldri har vært før. Om det er midt på et Berg eller om de har laga en grop eller det er.., det er veldig ødeleggende. Kommunen er ikke klar for alt det som skjer. Jeg tror ikke vi blir klar heller for å ta imot mer enn det vi har i dag. De må lære seg å forvalte det vi har, ta vare på ressursene vi har. Ta vare på lokalbefolkningens interesser og behov før du begynner å legge til rette for turister. Der er vi ikke.

10. Sånn som situasjonen er nå, er dine forventninger til videre bruk av naturen positive eller negative?

Hvis ikke det skjer noe så blir det negativt for alle fordi at du vil ikke klare å ha en ordentlig sti å gå. Du må begynne å lage en steintrapp og tauheiser for å komme deg opp overalt fordi folk har gått så mye så... nei. Jeg mener det må skje en stor endring. Hvis ikke blir det mer ødeleggende for alle. Jeg er mer opptatt av at lokalbefolkningen først og fremst må få bruke de områdene de har gjort hele tiden, uten å ødelegge og lage inngripende i naturen. Det som har skjedd nå er ikke lokalbefolkningens feil. Det er jo faktisk tilgangen til turiststrømmen som har kommet, den er for stor til i forhold til det like vi har. I dag virker det som om det er flere turister som får tilrettelagt sine behov enn lokalbefolkningen. Når barnehagen ikke kan gå tur på stranda i fred og ro uten at du må ha skilt med at barna ikke skal filmes.. det står turister klar med kamera, det kommer droner over barnehagen for å filme alt som skjer. Du har ikke fred til noen ting, ikke fred til å ta vare på ungene. Det syns jeg er blitt veldig skummelt det som skjer. Det samme på skolen, skolen kan ikke bruke de samme områdene som før fordi at, det er turistene som... før kunne de være på stranda, nå kan de nesten ikke være på stranda fordi du blir filma og tatt bilde av. Det er ikke greit, det som skjer. Jeg tror og at politikere og administrasjon, de er ikke gode nok, de forstår egentlig ikke, de har ikke kunnskap til å stoppe det som foregår. De må først og fremst innhente kunnskap om hvordan skal vi klare å gjøre det her, samla, alle må være enige om at dette må vi sette en stopper for. Fordi det er kjempe trasig denne utviklingen vi har. Det syns jeg er ille når man ser at de må gå på det her viset foran og bak ungene for å holde kameraene unna ungene, for de er fremme med kameraet. De har jo ikke fri tilgang til lek på stranda for eksempel på grunn av turistene, de må først få sitt, de må få lov å bruke stranda til lek. Nei det er ikke greit det som skjer. Hvis dette får lov å fortsette, er min forventning negativ.

→ **Føler du deg mindre stolt av å være herfra når du ser endringene?** Nei det kan jeg egentlig ikke si. Det er litt sånn... nei.. jeg aldri kunne sagt at jeg er lofotværing for det har jeg aldri gjort. Men jeg er stolt av å si jeg bor i Lofoten. Jeg er stolt av å si jeg bor i Flakstad og at jeg bor i Sund og jeg er stolt av å si jeg er engasjert samfunnsborger fordi jeg ønsker å gjøre endringer, men jeg kan bli mindre stolt hvis jeg ikke får folk med meg på laget for å se hva som foregår.

→ **Hadde fraflytting på et tidspunkt vært aktuelt for deg?** eh.... ikke på grunn av turismen. Da må det være andre ting som gjør at jeg flytter. Turismen skal ikke klare å skremme meg. Ikke snakk om. Jeg tror det er fordi at når jeg har et hjem så er jeg veldig knyttet til hjemmet mitt. Men vi er jo forskjellige, folk, ikke sant. Sånn for min del kan de gjerne ha kommet og stått på døra og banket på vinduet her, men de hadde vært veldig snare herifra når jeg kommer ut. Men det er sånne ting at man kan prøve å kjenne litt på at, hva gjør det med deg at, er det turismen som skremmer deg sånn, det tror jeg mange bør tenke litt på. Men det er klart det er slitsomt. Jeg vet om mange som sa at de tar parkeringsplassen dems utenfor huset ikke sant. Altså.. de har ikke plass til sin egen bil fordi turistene tar, «ah her er det en ledig plass, her skal jeg parkere» og det er jo klart at de blir jo lei, de tar parkeringsplassene, de fyller søppeldunkene, de bryr seg ikke om noen verdens ting, og det er klart du blir lei når det her blir å skje et halvt år hvert år. Det betyr at det er ikke mange måneder i året du egentlig har ro rundt deg. Og sånn skal det ikke være, det skal ikke være

sånn er plass du bor, der du har valgt å bo. Så jeg tror nok at noe må skje, og det må skje veldig fort. Det er ikke greit.

Ekstra: Noe mer du vil tilføye?

Nei, men jeg tenker at kommunen må være flinkere til å ta inn folk som har, sånn som dere, som er interessert i å ta sine kunnskaper inn til kommunen og vise at jeg har faktisk en løsning på hvordan vi skal gjøre der her. Være villig til å ta inn unge folk som ønsker å vise at de har noen forslag. For jeg er litt redd for det, det kan heller gå mer på bekjentskap enn på kunnskap. Når ting skal legges til rette og gjøres noe med. Det syns jeg blir veldig feil, de må heller hente kunnskap og gjøre noe for å få gjort noe med den her turismen. For folk er ikke gode nok, du har ramberg gjestegård og du har Nussfjord og alt det her som jobber med turisme, men de i Nusfjord, det er ingen av dem som har tilknytning til Nusfjord, de eierne har ikke tilknytning til Nusfjord. De har jo ikke kjennskap til hva det egentlig gjør. De tidligere sa at, de var veldig opptatt av å få folk til å komme i juletid, de kunne få hadde sitt eget juletre. For å tynne ut litt av skogen, sant. For at det ikke skulle gro over. De så jo hva som holdt på å skje der. Men da de nye eierne kommer, fikk vi beskjed at «nei! Det var så fint som det var, når det blir overgrodd, og alt sånn her, så der skal det bare gro over. Fordi det er det her vi skal konsentrere oss om». Da fikk ikke lokalbefolkningen komme dit og hugge trærne til jul. For hvor mange trær tror dere ble hugget i løpet av desember? To helger? Det var jo ikke mange! Så at, de tenker så feil, de tenker mest på å tjene penger på turismen og ikke tenker på hva du kan legge til rette for lokalbefolkningen. Så det må inn lokal kjennskap, lokal tilknytning, i reiselivsnæringen, for å få forbedring. Tror jeg.

Mann 4

1. Er naturen en viktig del av din hverdag?

Den er jo veldig viktig, nei altså.. jor bor jo i den og bruker den. Det varierer hva man bruker den til, jeg for min del er jo ikke fisker, så jeg går jo ikke på havet i den forstand som de andre gjør, men jeg er jo ute i småbåt. Jeg er en del ute i mye i fjell og fjæra, sammen med unger, både i jobben og på privaten med mine egne unger. Jeg står nok litt over gjennomsnittet på huet for å lete etter krabber, men det er jo fordi jeg har vokst opp med det som liten at jeg syns det er en fin aktivitet å gjøre med ungene. Det er jo en type skattejakt

hver gang man er ute også er det jo bra fangst selv om det er en dårlig en. Det har jo mye med identitet å gjøre i forhold til oppveksten min, videreføring av den.

2. Er naturen en del av din identitet/del av deg?

Ja absolutt. Jeg kunne aldri ha tenkt meg å flytta en plass som man ikke ser havet. Jeg har bodd andre steder, i Oslo og i Tromsø, det er jo fjell der som er langt høyere enn disse, men allikevel kaller jeg de for hauger. Det er det her som er fjell, når de er bratte, spisse, når de stikker rett opp av havet. Det er litt det med å stå på toppen og gjør sånn (holder armen ut) også er du nesten nede i fjæra, ikke sant. Det har mye å si i forhold til lukt, lyd, sansene, fuglene, dyreliv. Det har jo også veldig mye å si. Vi er vokst opp med vårtegn, som at Kjell kommer eller at nå begynner det å bli høst. Det er noe fint med hver årstid i et landskap som dette. Vi bruker det. Det er absolutt noe som har noe med meg å gjøre. Det er mange som er fra Lofoten, vi blir sikkert sett på som sære, men det er det her vi er vant med. Har du bodd borte så er det ingenting sommer så godt som å komme hjem, kjenne hav lukta, det er noe spesielt med den naturen.

3. Hvilke steder i landskapet er viktig for deg i Flakstad?

Det nærmeste er jo fjæra, akkurat lokalt her. Det er her du har tråkket med barnestøvler og det her. Storura brukte vi å være å leke og klatre i, undersøke. Vollandstinden, i fjellet der, der går jeg sjelden nå, den bruker jeg nesten ikke. Det er også småplasser nede ved bestemor, i fjæra og i haugene ved huset. Det er sånne plasser man liker å være.

4. Hvilke steder i landskapet er viktig er turistene tror du?

Det som er viktig for de er de hotspotene. Sånn som ryten, volandstinden, smultringen på Ramberg, stranda, de her stedene. Inni bøkpollen, mot fjellet der, der er det, hvertfall vinterstid er det en del farlige situasjoner, det skulle absolutt vært en sånn type smultring eller kall det et foto område der de kunne stått på eller ett eller annet. Der er det mye rart som skjer altså. Det er sikkert flere sånne plasser som kunne ha vært satt opp. Kanskje på Fredvang også, mot de kryssstadjellene der. Der er det jo kaos til tider.

5. Hvordan oppfatter du turistenes bruk av naturen er i forhold til din egen?

Noen av de, det er veldig forskjellige typer. Det er veldig masse forskjellige folk. Du har garva backpackere, turfolk som kan ting og er god på å ta vare på alt det her. Også har du de du treffer på 680 meters høyde i flip floppere eller mokasiner eller dressbukse med finhakk i hånda. Det er forferdelig masse forskjellige ting du møter på, på kanskje godt og vondt også. Det er jo skiftende værforhold her ikke sant, det er ikke alle som er like godt forberedt eller som har forkunnskap nok til det de har lagt ut på. Så det har jo hendt at vi har møtt noen

så vi må gi fra oss vannflaske, jakke eller mat. Jeg har hatt et par turer på volandstinden som jeg møtte et par franske jenter, de gikk opp i t skjorte. Når de hadde sittet på toppen en halvtime og det begynte å blåse så ble det jo kaldt. Vi møtte dem halvveis ned i lia og da fikk de jakkene våre, så la de dem igjen på bilen når de kom ned. Da var de blå på fingre og lepper og sånn, så det har litt med å skjønne hvor du er hen.

6. Opplever du at det er flere mennesker, nå enn før på for eksempel Volandstinden?

Det er stor trafikk opp der. Jeg gikk der når jeg var liten og da var det en *sånn* smal sti som vi pleide å gå på, det var ikke mange som vi brukte å møte på da på den tiden. Nå er det en plass mellom 10 og 500 der oppe hver dag, etter sesong.

→ **Hva føler du om det?** Jeg er jo gammel og sær sikkert, men når jeg var liten var det turister i perioder. På sommeren var de fra begynnelsen av juni til slutten av august, også hadde lokalbefolkningen ting for seg selv på høsten og på vinter og vår. Nå har du ikke det, jeg gidder ikke gå opp dit nå. For det første så søker du naturen for å være i naturen, ikke for å stå i kø for å komme deg opp, da blir det bortkasta. Da detter det bort for min del for å bruke det der. En annen ting er slitasjen, den veien som var *så* stor, den er nesten en tre felts motorvei snart. Så det er store sår etter det, så kan man selvfølgelig kloppe, men det også er et grovt inngrep i naturen. Det er jo også det med at folk må på do, de må gjøre fra seg, de legger igjen mat. Så de kjernerutene de er... det er hvert fall en utfordring å ta med seg unger på det fordi du kan ikke slippe dem for å klatre på en sten for kommer de på baksiden så ligger det... da ruller de seg i avføring og det blir å.. ja. Det er også en utfordring, men hva blir det hvis du skal plassere ut do og søppeldunker oppover der, er det det de er kommet for?

7. Har du endret dine bruksmønster på steder som Volandstinden på grunn av turismen?

Ja. Uten tvil. Jeg gidder ikke gå på volandstinden, ryten, yttersandheia. Jeg går heller mot topper der jeg vet utsikten ikke er den beste, men sjansen for å møte bare fem eller 10 er større enn å treffe 250, sant. Det er jo greia med å velge turen.

→ **Eksempel hendelse?** Ja. Når jeg var på tur med ungene i barnehagen, vi gikk på ryten. Vi kryssa ut på tur opp. På tur opp møtte vi 678 folk, bare på tur opp. på tur ned var tallet litt lavere, det var på 560, men det var en sommerdag med sol, lite vind og da kommer det. Da kommer du på toppen, du ser ned på Kvalvika på 40 telt. Så har vi referansepunkter vi stopper med ungene, de bruker jo litt tid opp, vi bruker jo hele dagen opp. Da stoppet vi på sletta der før stigningen begynnerlønny ryten. Du kan gå ned til Kvalvika og sånt der. Der er de noen steiner, da satt vi der med 11 unger, vi skulle hvile på den, bak den stenen var det masse avføring og blodige tamponger og all slags greier. Det lå igjen bak der, det blir ikke like innbydende da. Vi var også to dager etter, så gikk vi fra kryssstad til vestervika, da prøvde vi å skulle campe der, men da vi var på stranda det måtte vi ta et par unger å vaske dem i havet. Fordi det var avføring gravd ned i sanda, i steinura bak der. Altså, de må jo gå på do en plass. Det er jo strengt talt ikke folk sin feil, men det er jo, ja... det er jo en betydelig

mengde folk som går der, sikkert en 60/70 tusen på en sommer. Så vi fant ut at vi ikke kommer til å gå dit mer med ungene på en god stund.

→ **Hva føler du da?** Nei altså. Du blir jo sikkert oppfattet som negativ. Det er jo alltid folk der som sier at det er plass til enda flere. Det er jo sikkert de som lever av det. De som skal ha et topp år hvert år. Jeg jobber i barnehage og har fast lønn hver måned, hvorfor turistnæringen skal ha et nytt topp år hvert år, det skjønner ikke jeg. Det burde vel ligge en stabilitet i de tingene. Jeg har ikke noe igjen for at de tjener penger på det. Det har nok andre lokale også kjent på. Hvis du spør andre så er det nok ikke så mange andre lokale som bruker Kvalvika lenger. Spørsmålet er vel «hvem skal tjene penger på det» og «Hvorfor kan man ikke ta betalt?». Sett opp en bom på Lofasten, sett opp en inngangsbillett på hver... til hver kommune, så det koster 1000 kroner å komme inn i Lofoten hvert hode, 250 til hver kommune. Da kan du begynne å finansiere tingene og ordne litt fasiliteter, reparere litt, legge til rette og litt sånt. Hvorfor skal det være fricamping mekka her? Alle som vil kan jo komme, det er ikke bare de som kommer kjørende, som forlater veien og går, sant. Det kommer store grupper. Kajakkpadlere også. Stjerndalen, der inne for eksempel, det er jo ikke vei dit, det er en tur du må gå fra Skjelfjord og inn til Sund der og opp til Kvitbergnog ned til vannet. Der er det en fin vik. Der brukte det å komme store grupper med kajakkpadlere, så er de der også lager de en leir, en leir den setter spor. Det er heller ikke do der. De tyskerne som kom i bil før, de forholdt seg til veien og 100 meter fra veien. De ny-turistene er over alt. Kall det for ekstrem tureran, eller de med sykkel, ski, de er ikke på begrenset område og.. ser. De er her og bruker. Det gir slitasje. Det er to forskjellige ting.

8. Har du opplevd en endring i din følelsesmessige/emosjonelle tilknytning til for eksempel Volandstinden?

Ja det der er jo et fjell vi brukte ofte når vi var mindre, hvor vi gikk turer og var oppe kikka og klatra litt. Litt sånn her greier. Vi har hatt ungene med dit og, via jobb. Men det er jo mye farlige greier som skjer der oppe. Det er egentlig ganske utrolig at det ikke har skjedd en ulykke, både på ryten og på volandstinden og de her. Det er om å gjøre å komme seg lengst ut mot kanten for å ta det bildet, den selfien. Det er lite fjellklatrere her vest i fjellene fordi fjellene er litt porøse av seg, før eller siden vil det løsne noe på grunn av de tingene der. I fjor med ungene traff vi en tysk familie, de hadde noen unger på en tre/fire år, som gikk litt fritt der oppe. Da måtte jeg si i fra til dem at «nei, nei, du må holde de her. Du kan ikke la dem løpe rundt. Hvis de detter her er det 200 meter ned for å hente dem». Det er litt det her med fjellvett og sånn også. De er ikke vant, de er ikke fjellvant mange av dem som kommer.

→ **Du brukte stedene mye som barn, men ikke lenger. Har det skjedd en endring i din følelsesmessige tilknytning? Er du fortsatt like glad i feks volandstinden?** Jeg ser jo opp på den, men jeg går ikke opp dit. Sist jeg gikk på tur den veien så gikk jeg stien opp langs huset og kom opp ved nesheia der. Så kikket jeg opp langs ryggen og så er det en 20/30 stykker med 20 meters mellomrom, sant. Da tenkte jeg at «dette gidder jeg ikke», så jeg gikk til venstre også gikk jeg opp på nesfjellet som er på andre siden der. Da ser du inn til Kryssstad og ned til Fredvang, der og. Det er og et fint fjell, men det er ikke *den* statusen. Du er litt mer alene, hvis du går der. Jeg skjønner jo at de vil opp å se, de bildene som ligger ute

er jo fine. Vi legger jo ut bilder vi som bor her og, så.. jeg skjønner de vil opp å se på den, det gjør jeg.

→ **Mister du en del av din lokale identitet?**

Jeg føler ikke jeg mister identitet, fordi den ligger der, den er her. Men jeg føler jo at jeg er fratatt min identitet i forhold til at det er vårt fjell. Jeg tror ikke flakstad eller Lofoten er Lofoten, hvis du skal ha tilflytting og tilflytting, sant. Hvis det blir 80 tusen her blir det ikke samme greia. Det er ikke det de kommer hit for å se, de kommer hit for å se vill natur og landskap.

9. Hvis det forekommer en ytterligere økning av turisme hva tror du dette har å si for lokalbefolkningens bruk og tilknytning?

Det blir litt som et kommunalt spørsmål nesten. Skal du ha framsnakk av kommunen, eller positive innbyggere, så må du på en måte få de til å føle at de sitter igjen med noe, eller har noe unikt. Det blir på et tidspunkt, det finnes det andre eksempler på som Barcelona, det kan bli mye negativt, det kan bli motstand. Det bør i hvert fall ikke være sånn at det er hovedfokuset at det skal tilrettelegges for turistene, det bør først og fremst tilrettelegges for dem som bor her fast. Det tenker jeg bør være et grunnprinsipp i alt de gjør.

10. Sånn som situasjonen er akkurat nå. Er dine forventinger til videre bruk positiv eller negativ til videre bruk?

Hvis sårene som er laget til Kvalvika skal gro, og til Vollandstinden skal reparere seg til det jeg forbinder med normalt så er det langt frem i tid. De sårene som er laget der blir værende en god stund. Også er jo spørsmålet om de sårene skal vedlikeholdes eller ikke eller om de blir ennå større. Det er er hensynet noen må ta. Det er alltid noen som har en økonomisk gevinst og verdi i dette her, mens vi som ikke jobber med det har en annen. De vil alltid settes opp mot. Argumentet er jo arbeidsplasser, penger i kassa og alt det her. Det bare at for meg har ikke det noe å si. Det bryr meg fint lite.

→ **Hvordan stiller du deg til fraflytting for din eggene del?**

Ja. Absolutt. Realiteten ligger der. Det er ikke bare for lokal ungdom som kjøper seg et hus og blir værende her. Det er pengesterke firmaer som kjøper opp for å leie ut til turister. Det burde kanskje være en økning i skatter i forhold til å eie sånt, at de får en betydelig utgift på det, for å kunne presse frem at folk skal kunne kjøpe for å bo her, for de som er herfra. Eller at de finner opp en annen type eiendomsskatt eller ett eller annet, på det. For det som kommer til å skje det er at dette blir et popularitetssted der riktig ene kjøper opp alt for å leie ut og tjene penger også betyr det at folk må flytte. Vi er i den situasjonen nå! Vi er fem stykker, dette huset er for lite. Det er tre soverom, fem folk, vi må ha noe større. Men vi har store problemer med å få kjøpt oss noe som gjør at vi kan bo der sånn at ungene får et rom hver. Sånne hus kjøper storbedriftene opp for å leie ut. Vi kan ikke by over de, vi kan ikke matche dem på noe sånt. Uansett om vi byr fire millioner for et gammelt hus i den størrelsen eller bygger nytt så er det samme prisen. Fem millioner her det får du nesten ikke aksept for i

banken på grunn av at salgsprisen ikke er høy nok. Man settes litt i beit i forhold til det, de bedriftene der har sånn kapital at hvis de kjøper det (et hus) for tre millioner og pusser det opp for to eller tre, det har ikke så mye å si for dem. Så leier de det ut i Airbnb også er det en pengemaskin. Lokale folk kan ikke matche det.

→ **Så dere må allerede se på hus utenfor Lofoten?** Fakta er at sannsynligvis kan vi bli nødt til det. Kanskje ikke utenfor Lofoten, men hvertfall utenfor flakstad. Men vi er litt sånn at hvis vi ikke skal bo her i flakstad så trenger vi ikke bo her i Lofoten i det hele tatt. Da kan vi heller bo hvor som helst. For det er vi har tilhørighet, sant? Jeg har ikke noe interesse av å bo på Leknes eller i Svolvær eller noe sånt.

→ **For det har ingen betydning..** nei! Da kan jeg lik så godt bo i Oslo eller i Trondheim eller i Tromsø eller noe sånt. Det er fortsatt ikke her, så...

Kvinne 4

1. Hvor viktig er naturen i din hverdag?

Jeg har vel aldri tenkt på det fordi vi bor jo i naturen, lever her og etter hvert som jeg ble voksen så så ble jeg mer obs på alt jeg ser rundt meg, hvert, havet ser jeg på for å se vindretning, hva slags vær som kommer. Når jeg står ved kjøkkenbenken og ser Selfjordsfjellene, de har jeg ikke oppdaga før jeg ble voksen, fordi når du er barn og lever i det her så er det så naturlig at den bare er der. Så den betyr vel mer enn man egentlig forstår. Vi bor jo så nært at når vi går ut så er vi jo enten ved fjellet eller i fjæra. Sånn er naturen for meg i alle fall. Jeg bruker den ikke sånn.. jeg går jo på butikken og på tur, men jeg er ikke det innbitte naturmenneske som må ut på fjellet hver dag, nei, men jeg er glad i den og den er ennå så ubrukt her at vi føler den er vår.

2. Ser du på naturen i flakstad som en del av din identitet/en del av deg?

Det har jeg aldri tenkt på.. nei det har jeg ikke gjort, så jeg må vel bare si nei til. Men den er nok innebygd selv om jeg ikke har reflektere over det. Det er når jeg får et sånt spørsmål at jeg tenker på det. Hvis det vokser opp for mye skog får jeg panikk, det må ikke vokse opp for mange trær at det blir en plage. Det må ikke komme så mye at vi mister havet. Da syns jeg det blir for mye. Jeg tenker på det plantefeltet fra jeg var liten og vi barna var større enn trærne og nå er de trærne så store.. de var jo planta i fjellsiden så det er vel ikke så galt, men skog har jeg aldri hatt et forhold til, så den må ikke komme å ødelegge naturen.

→ **Nevner du Lofoten i presentasjonen av deg selv til utenforstående?**

Å ja da! Jeg har vært på Lanzarote nå og det var noen som vinkla meg til side i kirka og sa «vi skal nordover i mai» og da svarte jeg at «da må dere legge inn to dager i Lofoten minst hvis dere skal se noe, fordi det går ikke an å bare kjøre rett igjennom» så de skal stoppe her et par dager. Da reklamerer jeg for Lofoten så tar vi de med på de stedene vi har her, vi drar til vikten, Nusfjord, Nersand og viser dem det de har her i Flakstad. Vi kan ikke vise dem hele Lofoten på to dager, men vi viser dem det vi har, da bruker jeg det var har som et trekkplaster.

3. Hvilke steder i landskapet her i flakstad kommune er viktig for deg?

Når jeg går på turer og sånn, når jeg går på turer mye til, nei ikke mye, men til Kvalvika og Mulstua - fordi der er det finere å gå over fjellene, så jeg har vært mange ganger i Mulstua, så bruker vi den gapahuken oppi løypa der, den har vi brukt en god del, men det blir tyngre og tyngre å gå der. Kanskje litt når det har vært «yttersiskodda» så har vi dratt til Nesland. Men ellers så kan jeg ikke si at naturen ellers i Flakstad har grepet så mye om seg for min del. Jeg har jo gått turer langs fjæra og forbi moloene og alt sånn, men ikke noe fjellgeit. Jeg er ikke et menneske som drar på havet, men jeg kan være med å dra sei hvis det er en godværsdag, men jeg har ikke vært med på lofothavet ennå og jeg er jo 70 år. Når jeg kommer til innlandet så er det ikke elv, eller et vann eller et hav så spør jeg «hvordan ser dere hvordan været er»? Det problemet har ikke vi her heldigvis. Det er jo fordi man er født og oppvokst her, og jeg har trivdes her, jeg har vært borte et par år i Oslo og tenkte at det går jo ikke an å bli et bymenneske ut av meg! Så her har jeg vært siden. Jeg hadde det jo bra der, jobba, var med i håndballlag, men husene står sånn at du ikke ser noe.. og de spurte de jeg jobbet sammen med «har dere enebolig hjemme?» og jeg svarte «ja... vi kaller det ikke enebolig, det heter hus og det samme huset har jeg bodd i siden jeg var unge og jeg tok over det da mamma flytta på eldrebolig» så... jeg vil ikke bo i by. Jeg har en sønn som bor i by og jeg har vært på besøk, det er fint, men ikke bo. Nei, det skal man gjøre hjemme!

4. Hvilke steder i landskapet oppfatter du er viktig for turistene i flakstad?

Det er fjellene eller stranda og det er jo *det* vi har å by dem! Altså, det er jo derfor turiststien er så oppgatte og tildels ødelagte fordi de jo er kloppa både til Kvalvika og reinebringen. De har jo gjort i stand så det ikke skal bli mer ødelagt enn det er blitt. En jeg kjenner var oppe på ryten og der er det blitt en grop, det er blitt så fullt på stiene og hun sa det var trist. Men dette er hvordan andre opplever det, jeg går ikke der oppe så jeg møter ikke dem på samme måte, jeg møter turistene på veien og i butikken og til dags dato har de ikke gjort meg noen ting. De parkerer jo bortpå her, bobilcamping, jeg er ikke plaga, men mange blir så sinte og irriterte at de går å jager de, men ikke jeg. Når de stengte av den der hvor du kunne kjøre ned til havet lenger bort her så var det nesten rart å se det ikke var biler der borte fordi jeg var vant til at det var 25 biler som sto der og plutselig var de ikke der lenger. Men det er klart de irriterte den mannen som eide den tomte. vi må ikke irritere oss over at vi blir liggende bak en bil med turister, vi er pensjonister og vi har god tid, må vi skyndte oss til noe får vi heller kjøre en halvtime eller time tidligere. Skal vi rekke noe vi vet vil må på så kan vi ikke bli sinte og tenke «vi bruker et kvarter/tjue minutter til Napp også når vi ligger bak de turistbilene så

bruker vi en halvtime» da sier jeg «jaja, da får vi kjøre en halvtime tidligere!». Når jeg hører på søsknene mine som blir irritert så tenker jeg at jeg ikke skal bli sånn. Men jeg tror turistene bruker fjellene stort sett, hvis ikke bruker de campingplassene rundt omkring. så at trafikken kan være til sjenanse for mange - ja det tror jeg nok, spesielt for yrkessjåfører, det må være plagsomt, men ikke for meg. Det er jo litt spennende når de står på huet i veigrøfta fordi de ikke ser det er slutt på veien.

5. Hvordan oppfatter du turistenes bruk av naturen i forhold til din egen?

Vi bruker den vel på samme måte... selvfølgelig, det er ikke lagt til rette for så mye turister som er her, det er ikke toalettforhold. Jeg går jo med til fjæra også jeg jeg bort til den gapahuken lenger bort, og jeg har kun en gang sett en bæsje på veien. Det lå en gang ungdommer som hadde campa, de hadde telt, mat, alt og dagen etter når jeg gikk der så var det ikke et spor etter dem! De fleste må drite en plass når det ikke er do og at tror jeg de fleste gjør det på en plass de kan legge en stein over eller gjemme det, det er jo noen som bare setter seg i turstien og gjør det, men jeg tror de er få. Tisse må alle gjøre og det kan man gjøre hvor som helst. Jeg har ikke gått på turister som det har vært plagsomt verken de meg eller de. Jeg ser de på veien og går forbi de og jeg nikker og sier hei hvis jeg ser de er fremmede, jeg syns det ser hyggeligere ut enn å vise et kaldt ansikt. Jeg tror jeg er et smilende og blidt menneske overfor stedets folk og turistene, håper jeg.

6. Opplever du at det er flere mennesker, nå enn før på steder som Mulstua, Kvalvika eller i fjæra?

Ja det er det! Det er fler. For 5 år siden var det ikke så mye sommerturister, men det eksploderte for 3 år siden. Nå for 2 år siden - vinterturistene. Det er turister... hver gang jeg ser biler som kjører forbi står det «avis» eller «rent a car» på nesten annenhver bil, så det er mer JA, men det kaller jeg en liten eksplosjon. For første gang leste jeg i avisa at det er fullt belegg på vinteren også og da lå det jo være mer. Men de er ikke til sjenanse for meg. Spesielt på vinteren med mørketiden og nordlyset, det sto i avisa at de stopper på de svarteste plassene for å se på nordlyset for å ta bilder, da står de farlig til. Well well, jeg tror ikke det er så mange som er ihjelkjørt ennå, men det får vi håpe det ikke blir heller.

7. Har du endret dine bruksmønster på steder som i fjæra eller Mulstua på grunn av turismen?

Nei, nei! Det har jeg aldri gjort, jeg går mindre, men det har med alderdommen, jeg vil reise mer ut andre plasser og er mer turist selv. Jeg har aldri selv får kjeft selv for at jeg går hverken her eller der og jeg bruker jo Kanariøyene. Der går vi turer, rundt forbi, vi går akkurat sånn som de andre turistene gjør her, rundt husene, når vi er turister er vi akkurat som de som er her. Det føler jeg i alle fall.

8. Har du opplevd en endring i din følelsesmessige/emosjonelle tilknytning til steder som Mulstua eller til fjæra?

Nei det har jeg nok ikke gjort. Etter de gapahukene kom opp så bruker jeg jo det mer. Det er blitt laget tursti og gapahuker. På grunn av at det er laget flere muligheter rundt forbi så får man kanskje et annet forhold til det enn man hadde som barn. Hadd ikke den gapahuken kommet opp så hadde vi ikke brukt den turstien så mye. Jeg gjorde nok ikke det før. Jeg har jo også bedre tid nå, ting går tregere, det blir nok ikke det samme. Jeg er blitt mer oppmerksom på hvordan jeg bruker naturen og her jeg bor og i det hele tatt. Som jeg sa: når vi var unger, så bodde vi her og var her og det var ikke noe vi tenkte på - ikke på naturen som natur som vi gjør i dag. Så kanskje jeg er litt stoltere og jeg syns det er gøy at folk vil komme. Det bygges mye og akkurat det syns jeg er fantastisk.

9. Hvis det forekommer en ytterligere økning, hva vil dette ha å si for lokalbefolkningens bruk og tilknytning?

Jeg har ikke blitt tråkket på tærne ennå, men nå bruker nok jeg naturen lite når jeg hører på andre. Kanskje de som bruker naturen mye føler at det blir for mye, men jeg føler ikke det. Selv om det sto 25 bobiler her så syns jeg bare det var artig. Det betyr jo at folk syns det er fint og liker det de så. De er på jakt ett yttersia, havet og sola. Om vinteren er det nordlyset. De har aldri gjort meg noe. For næringslivet tror jeg... det er dem som skal si stopp hvis de ikke klarer å ta i mot fler. Vi har en butikk her og den ligger på ramberg og en gjestegård, camping, og i sund. Og Airbnb! Annet hvert hus har jo overnattingsmuligheter. Jeg har ikke det, har ikke mulighet, og jeg vil ikke ha det heller, jeg vil ikke ha det så nært, nei. En gang kom det en bobil og jeg sa han skulle bare kjøre inn og sette den innenfor stolpen og de gjør jo ikke noe, han var ikke i veien, han var det i to netter. Vi har bedt inn folk når det var vært dårlig vær. Kun en gang har det vært en dårlig opplevelse, de kom her og peker på døra, de var sykklister, vi sa de kunne få sove inne på grunn av været. De ble her i to eller tre netter og da lurte vi på hva vi hadde sagt ja til. Da lette vi opp fergeruter og alt mulig så de skulle komme seg avgårde igjen. Vi følte vel ikke at vi var plaga, vi la jo opp til det selv, men vi trodde de skulle bli en natt og dra!

10. Sånn som situasjonen er nå, er din forventning av av naturen positiv eller negativ?

Jeg tror den er positiv, jeg er ikke noe negativt med det. Jeg ser folk rundt på oddene her ute og på fjellene, det er godt. De har ikke gjort meg noe. De kommer å banker på, spør om de kan få vann på en flaske, det går bra.